

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤ. ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Ιούνιος 2004

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ. Εθνικό Κόμμα
- δ. Πατριαρχική Επιτροπή

Μονάδες 12

A.1.2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της Στήλης Α και δίπλα στο καθένα από αυτά τους αριθμούς της Στήλης Β που προσδιορίζουν τις καινοτομίες που αντιστοιχούν στα Συντάγματα της Στήλης Α (σε κάθε γράμμα της Στήλης Α αντιστοιχούν περισσότεροι του ενός αριθμοί).

Στήλη Α: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ	Στήλη Β: ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ
α. Σύνταγμα του 1844	1. ψήφος με σφαιρίδια
β. Σύνταγμα του 1864	2. μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων
γ. Σύνταγμα του 1911	3. δωρεάν εκπαίδευση
	4. καθολική ψηφοφορία για άνδρες
	5. αρχή λαϊκής κυριαρχίας
	6. ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας με το βουλευτικό αξίωμα
	7. βασιλευόμενη δημοκρατία
	8. απαγόρευση της δουλείας

Μονάδες 8

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Πώς διαμορφώθηκε η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και το εκλογικό σύστημα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα;

Μονάδες 15

A.2.2. Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφύγων και γηγενών ύστερα από την μικρασιατική καταστροφή στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή;

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναζητήσετε τους λόγους της μετανάστευσης των Ελλήνων, κυρίως στις Η.Π.Α., στα τέλη του 19ου αιώνα, και να εκτιμήσετε την έκταση και τα οφέλη που προέκυψαν για την ελληνική οικονομία ως τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

α. Η παραγωγική έκρηξη και η κατάρρευση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας ενέτειναν την υπερατλαντική μετανάστευση από τις σταφιδοπαραγωγικές περιοχές, καθώς και από τις γειτονικές, οι οποίες τους έστελναν εποχικούς εργάτες. Η ελληνική σταφιδοπαραγωγή είχε επωφεληθεί από την επιδημία φυλλοξήρας, που είχε πλήξει τα γαλλικά αμπέλια γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1860 και είχε αποδεκατίσει τη γαλλική παραγωγή. Η Ελλάδα κινήθηκε με τρόπο ώστε να καλύψει το κενό στην παγκόσμια αγορά, όπου οι τρεις κύριοι αγοραστές ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία και η Ρωσία. Καθώς οι τιμές του εξαγόμενου προϊόντος ανέβηκαν στα ύψη, η σταφιδοκαλλιέργεια αντικατέστησε την ελαιοκαλλιέργεια όπως και την καλλιέργεια σιτηρών... Η ευημερία αφορούσε πρωτίστως τους σταφιδεμπόρους και τους τοκογλύφους και έλαβε τέλος στη δεκαετία του 1890.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αι., Αλ. Κιτροέφ, «Η υπερατλαντική μετανάστευση», τ.Α1 σ. 134).

β.

Μετανάστευση προς τις Η.Π.Α (1880-1920)

	Αριθμός μεταναστών	Πληθυσμός χωρών το 1910	των %
Ελλάδα	370.000	2.800.000	13,2
Ιταλία	4.776.000	34.700.000	12,7
Ισπανία	109.000	20.000.000	0,5
Πορτογαλία	203.000	5.500.000	3,7
Ρουμανία	85.000	7.200.000	1,2
Βουλγαρία	65.000	4.300.000	1,5

(Κ. Τσουκαλά, «Εξάρτηση και αναπαραγωγή», σ.σ. 148-149)

γ. Στον πελοποννησιακό και αθηναϊκό Τύπο δημοσιεύονταν τακτικά ιστορίες, όπου περιγραφόταν ο πλούτος αγροτικών περιοχών, χάρη στα εμβάσματα ή την επιστροφή των ίδιων των μεταναστών. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα παραδείγματα περιλαμβάνονταν η παρακμή της τοκογλυφίας στις επαρχίες, χάρη στα διαθέσιμα σ' αυτές τις περιοχές κεφάλαια, τα οποία στέλνονταν από το εξωτερικό. Στην

Πελοπόννησο, τα εμβάσματα προκάλεσαν την αναγκαστική πτώση των επιτοκίων από 25% σε 6-8% και την ουσιαστική εξαφάνιση των δανειστών που είχαν αρχίσει να πλουτίζουν. Επίσης αυξήθηκε η αξία της γης και της εργασίας.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αι., Αλ. Κιτρορέφ, «Η υπερατλαντική μετανάστευση», τ.Α1 σ. 141-142)

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να καταγράψετε τα αποτελέσματα από την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (1898) στην Ελλάδα.

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Η πτώχευση της Ελλάδας ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα μιας τέτοιας δανειακής επιβάρυνσης εξανάγκασε το ελληνικό κράτος να αποδεχθεί τη μέγιστη των ταπεινώσεων, την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Η διεθνής οικονομική επιτροπή, η οποία συστάθηκε με υπόδειξη των Μεγάλων Δυνάμεων, αποτελείτο από εκπροσώπους των ξένων τραπεζών και έδρευε στο ελληνικό έδαφος, ενώ ο ρόλος της δεν σταματούσε στον έλεγχο και τη διαχείριση των εσόδων του κράτους, αλλά προχωρούσε και στη βαρύνουσα γνωμάτευση για την έκδοση χρήματος, για τη σύναψη δανείων και γενικά για όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα. Οι υπερεξουσίες αυτές της διεθνούς οικονομικής επιτροπής ουσιαστικά αναιρούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα τις εξουσίες της ελληνικής κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου, καθώς οι αποφάσεις του κράτους για σχεδιασμούς οικονομικής ανάπτυξης ελέγχονταν από εξωελλαδικά κέντρα, ερήμην του ελληνικού λαού.

(Σ. Τζόκα, «Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα», σσ. 188-189)

β. Το μέγεθος του τραυματισμού της εθνικής φιλοτιμίας μπορεί να γίνει κατανοητό, αν αναλογισθεί κανείς ότι πριν από τον πόλεμο οι Έλληνες πολιτικοί ήταν πεπεισμένοι ότι ο οικονομικός έλεγχος από ξένους ήταν ασυμβίβαστος με το αντιπροσωπευτικό σύστημα διακυβέρνησης, αφού αφαιρούσε από τον έλεγχο του κοινοβουλίου τη φορολογική πολιτική, που αποτελούσε τη βασική αρμοδιότητά του. Όπως έλεγε ο βουλευτής Άρτας και πρώην υπουργός Οικονομικών Κων/νος Καραπάνος «μόνον εις τα ασιατικά έθνη, τα μη έχοντα την συναίσθησιν της εθνικότητος αυτών, και τα διεπόμενα υπό του θείου δικαίου, είναι δυνατή η επιβολή και η λειτουργία ξενικού ελέγχου». Σύμφωνα με αυτή τη λογική, στην κοινοβουλευτική Ελλάδα δεν μπορούσε να επιβληθεί ένα σύστημα που εφαρμόστηκε στη θεοκρατική Οθωμανική Αυτοκρατορία... Στην πράξη, η λειτουργία του ελέγχου στην Ελλάδα πέτυχε απόλυτα στην αποστολή προστασίας των συμφερόντων των ομολογιούχων. Στη συνέχεια όμως

αδιαφόρησε για τον εξορθολογισμό των ελληνικών δημοσιονομικών πραγμάτων, ακόμη και σε περιπτώσεις που παραβιάζονταν το πνεύμα της ρύθμισης και οι ρητοί περιορισμοί του νόμου ΒΦΙΘ του 1898.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αι., Χρ. Χατζηιωσήφ, «Η Μπελ Επόκ του Κεφαλαίου», σσ. 312, 316).

Ιούλιος 2004

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- Πεδινοί
- Κοινωνιολογική Εταιρεία
- «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας» (1919).

Μονάδες 12

A.1.2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Η Γαλλική Επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι ευνόησαν ιδιαίτερα την ελληνική ναυτιλία.
2. Η Ελλάδα του 19ου αιώνα είχε μικρή ποικιλία μεταλλευτικών κοιτασμάτων, σε μεγάλες όμως ποσότητες.
3. Η ίδρυση τραπεζικού ιδρύματος στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος απέβλεπε μόνο στην εξάλειψη της τοκογλυφίας.
4. Βασικό χαρακτηριστικό των επενδύσεων των κεφαλαιούχων ομογενών κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα ήταν ο ευκαιριακός χαρακτήρας και η ρευστότητά τους.
5. Με τη διχοτόμηση της δραχμής το 1922, το ελληνικό κράτος εξοικονόμησε 1.200.000.000 δραχμές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες κοινωνικές τάξεις και ομάδες απογοήτευσε η αποτυχία του προγράμματος Τρικούπη για ένα σύγχρονο κράτος και για ποιους λόγους;
Μονάδες 14

A.2.2. Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην καθυστέρηση της εμφάνισης και ανάπτυξης του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα σε σχέση με άλλες χώρες;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από την παρακάτω πηγή και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

α) να περιγράψετε και να αιτιολογήσετε τη δομή του Βενιζελικού κόμματος.

Μονάδες 12

β) να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές του κόμματος των Φιλελευθέρων με τα αντιβενιζελικά κόμματα στο σύνολό τους.

Μονάδες 13

Κείμενο

Ο Βενιζέλος, μολονότι πίστευε στον κοινοβουλευτισμό, αντιλαμβανόταν πως η πρωτοφανής του επιτυχία οφειλόταν στο προσωπικό του χάρισμα μάλλον, παρά στην κομματική οργάνωση. Η πεποίθησή του πως ήλθε στην εξουσία το 1910 για να απαλλάξει την Ελλάδα από τον «παλαιοκομματισμό» δεν ξεχώριζε πάντοτε από την εχθρότητα προς τα κόμματα εν γένει. Ειδικότερα μετά το 1928, όταν άρχισε να χαλαρώνει η επιβολή του πάνω στους τέως υπαρχηγούς του, έτεινε να αγνοεί την «κομματική κουζίνα» όπως τα ονόμαζε περιφρονητικά. Σε μια συνέντευξη που έδωσε τον επόμενο χρόνο, αποκάλυψε την πεποίθησή του πως, αν το κοινοβουλευτικό σύστημα ήθελε να επιβιώσει, χρειαζόταν περισσότερο παρά ποτέ μεγάλες προσωπικότητες, ικανές να διερμηνεύσουν πιστά και άμεσα τη λαϊκή θέληση, χωρίς να υπόκεινται ανά πάσα στιγμή σε κομματικές πιέσεις. Ούτε ο πατερναλισμός του Βενιζέλου ούτε οι πελατειακές φατρίες των Λαϊκών παρήγαγαν μια κομματική οργάνωση ικανή να αρθρώσει τα αιτήματα των μαζών. Ούτε οι μεν ούτε οι δε γέννησαν το «κόμμα ιδεών», την απουσία του οποίου θρηνούσαν οι θεωρητικοί εκείνης της εποχής στην Ελλάδα. Ούτε και κατόρθωσαν να δημιουργήσουν σταθερές νεανικές οργανώσεις. Το «σχίσμα» το οποίο τους χώριζε, καθώς στηριζόταν σε περιφερειακές μάλλον παρά σε ταξικές αντιθέσεις -μεταξύ της Παλαιάς Ελλάδας και των βενιζελικών Νέων Χωρών- αφορούσε ολοένα και λιγότερο τις ανάγκες μιας χώρας όπου αναπτύσσονταν ταχύτατα οι πόλεις και η βιομηχανία. Τα δύο μεγάλα κόμματα προσκολλήθηκαν στην άποψη πως η λειτουργία ενός κόμματος εθνικού επιπέδου ήταν να υπερβαίνει μάλλον παρά να εκπροσωπεί τα ταξικά συμφέροντα.

Mark Mazower, Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου, σσ. 52-53.

*πατερναλισμός: άσκηση εξουσίας με κηδεμονευτικό χαρακτήρα
Λαϊκό Κόμμα: αντιβενιζελικό κόμμα του Μεσοπολέμου*

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από την παρακάτω πηγή και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αποτιμήσετε τη συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στην ανάπτυξη του τομέα της βιομηχανίας.

Μονάδες 25

Στο χώρο των εργοστασίων κυριάρχησε η ταπητουργία με δεύτερη τη βαμβακουργία, την οποία οι πρόσφυγες εμπλούτισαν με νέα είδη: αλατζάδες, κουβέρτες και άλλα. Το σύνολο των βιομηχανικών οικοπέδων που παραχώρησε η Ε.Α.Π. σε ενδιαφερόμενους σε όλους τους προσφυγικούς συνοικισμούς ήταν 40. Από αυτά, τα εικοσιτέσσερα βρίσκονταν στη Νέα Ιωνία και, από τα υπόλοιπα, δύο στην Καισαριανή, επτά στη Νίκαια, επτά στον Υμηττό, ένα στο Βύρωνα, ένα στα Ταμπούρια του Πειραιά, ένα στη Δραπετσώνα και ένα στον Πειραιά. Εκτός από τα ταπητουργεία και τα υφαντουργεία, στη Νέα Ιωνία ένα οικόπεδο χρησιμοποιήθηκε για εργοστάσιο ελαστικών, ένα για σοκολατοποιία και ζαχαροπλαστική, ένα για βιομηχανία χρωμάτων και ένα για αγγειοπλαστική. [...] Ο νέος και πολλά υποσχόμενος κλάδος της ταπητουργίας προσήλκυσε το ενδιαφέρον πολλών γνωστών γηγενών επιχειρηματιών, οικονομικών παραγόντων και τραπεζών, που εκμεταλλευόμενοι την τεχνογνωσία των προσφύγων συνεταιρίστηκαν μαζί τους στη δημιουργία μεγάλων εταιρειών. [...] Ο Ν. Κυρκίνης, μέσα στα 1919, άρχισε τις εργασίες για την ίδρυση εργοστασίου μεταξουργίας, με συνεργάτη το μεταξοβιομήχανο από την Καλαμάτα Α. Ναθαναήλ και τον γιο του Κωνσταντίνο. Οι πρώτες εργασίες στέφθηκαν με επιτυχία. [...] Τον Ιανουάριο του 1923, όταν τα κύματα των προσφύγων κατακλύζουν τον χώρο, η Μεταξουργία του Κυρκίνη με τη συμμετοχή των ιδίων μετόχων της Ελληνικής Εριουργίας γίνεται Ανώνυμη Εταιρεία με την επωνυμία «Ελληνική Μεταξουργία Α.Ε.», με γενικό διευθυντή τον Ν. Κυρκίνη και εταιρικό κεφάλαιο 5.000.000 δραχμές. Κύριος παράγοντας της ανάπτυξης της μεταξουργίας στην Ελλάδα ήταν η συνεισφορά των προσφύγων που με την τεχνογνωσία τους αλλά, κυρίως, με τα φτηνά εργατικά χέρια που πρόσφεραν έδωσαν μεγάλη ώθηση στην Ελληνική Βιομηχανία Μεταξιού. Στο εργοστάσιο του Κυρκίνη «τα πολυπληθή θύματα του Κεμαλισμού, τα εκ Νικομηδείας και Προύσης καταγόμενα εύρον την γνωστήν της πατρίδος των ενασχόλησιν διά τελειοτάτων μηχανημάτων... γίνεται μάλιστα προσπάθεια εν τω Υπουργείω Περιθάλψεως, ώστε να απασχοληθώσι άπασαι αι εργάτιδες» γράφει η Χρυσή Βίβλος.

Όλγα Βογιατζόγλου, «Η βιομηχανική εγκατάσταση στη Νέα Ιωνία - Παράμετρος εγκατάστασης», στο συλλογικό τόμο Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα, σσ. 150-155.

Ιούνιος 2005

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της Στήλης Α και δίπλα στον καθέναν από αυτούς τα γράμματα της Στήλης Β, τα οποία προσδιορίζουν τις χρονολογίες που αντιστοιχούν στα γεγονότα της Στήλης Α (περισεύει μία χρονολογία).

Στήλη Α: ΓΕΓΟΝΟΤΑ	Στήλη Β: ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ
1. Κατάλυση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος και επιβολή δικτατορίας από τον Ιωάννη Μεταξά.	α. 1841
2. Σύσταση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταλλαγής Πληθυσμών.	β. 1881
3. Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας.	γ. 1918
4. Η ίδρυση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.).	δ. 1875
5. Η ψήφιση της "αρχής της δεδηλωμένης".	ε. 1862
6. Ο Όθωνας εγκαταλείπει την Ελλάδα διά παντός.	στ. 1924
	ζ. 1936

Μονάδες 12

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α. Εκλεκτικοί.
- β. Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος (Δ.Ο.Ε.).
- γ. Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάψεως.
- δ. Φεντερασιόν.

Μονάδες 16

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποια μέσα διέθεσε στην Ε.Α.Π. (Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων) η ελληνική κυβέρνηση για την αποκατάσταση των προσφύγων;

Μονάδες 12

A.2.2. Ποια ήταν τα κυριότερα σημεία της συμφωνίας της 'Αγκυρας (10 Ιουνίου 1930);

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις: 1) να επισημάνετε το ρόλο της "Μεγάλης Ιδέας" στην πολιτική και την οικονομία κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας της Ελλάδας (Μονάδες 10) και 2) να παρουσιάσετε τις επιλογές του "βενιζελισμού" αναφορικά με τις εθνικές επιδιώξεις και τον εκσυγχρονισμό του κράτους (Μονάδες 15).

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Για τους Έλληνες η καθολικότητα της Μεγάλης Ιδέας ήταν συμπληρωματική της αοριστίας της: ένα άλλοθι, μια θαυματουργή γέφυρα των αντιθέσεων, μία μετάθεση στο άδηλο μέλλον της λύσης όχι μόνο του αλυτρωτικού ζητήματος -που άλλωστε η Μεγάλη Ιδέα δεν το αφορούσε ρητά και αποκλειστικά-αλλά του συνόλου των ελληνικών προβλημάτων.

Ελληνς Σκοπετέα, «"Το πρότυπο Βασίλειο" και η Μεγάλη Ιδέα», σελ. 268, εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1988.

β. Ο βενιζελισμός αποδεικνύεται ο πιο συνεπής, διορατικός και πραγματιστικός φορέας της εθνικής ολοκλήρωσης. [...] Αυτοκαθορίζεται και νομιμοποιείται με αναφορά στο Έθνος ως ενιαίο σύνολο, που αγκαλιάζει Παλαιά Ελλάδα, Νέες Χώρες και αλύτρωτους.

Γιώργου Μαυρογορδάτου, "Μελέτες και Κείμενα για την περίοδο 1909-1940", σελ. 43-44, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 1982.

γ. "Με την φυσική επάνοδον εις τα όρια εντός των οποίων ο ελληνισμός έδρασεν από της προϊστορικής εποχής, να δημιουργήσωμεν, λέγω, μίαν μεγάλην Ελλάδα ισχυράν και πλουσίαν, ικανήν να αναπτύξη εντός των ορίων την ζωτικήν βιομηχανίαν, ικανήν ως εκ των συμφερόντων τα οποία θα εξεπροσώπει, να συνάψη συμβάσεις μετ' άλλων κρατών υπό τους αρίστους δυνατούς όρους".

(Αγόρευση του Βενιζέλου στη Βουλή τον Σεπτέμβριο του 1915).

Δεν οιστρηλατούσε* πλέον τους αστούς η μορφή του μαρμαρωμένου βασιλιά, τους εξεσήκωνεν η σκέψις ότι πρέπει η Ελλάς να παύση να είναι ψωροκώσταινα...(Κρίση του Θ. Βαϊδη στο έργο του "Ελ. Βενιζέλος" για τους οικονομικούς στόχους της εθνικής εξόρμησης).

Θ. Διαμαντόπουλου, "Οι πολιτικές δυνάμεις της βενιζελικής περιόδου. Ο βενιζελισμός", τόμος 1ο ς, τεύχος α', σελ. 152, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 1985.

* οιστρηλατώ: μεταδίδω ενθουσιασμό

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε τα προγράμματα και τις αντιλήψεις του Χαρίλαου Τρικούπη και του Θεόδωρου Δηλιγιάννη για την οργάνωση και τη λειτουργία του κράτους.

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Η αντίθεση ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο πολιτικούς δεν μπορούσε να γίνει μεγαλύτερη. Ο Τρικούπης ήταν ένας δυτικόφιλος μεταρρυθμιστής, ανυπόμονος να στερεώσει και να αναπτύξει την Ελλάδα οικονομικά και πολιτικά, πριν εμπλακεί σε ιρρεδεντιστικές* περιπέτειες. Ο Δηλιγιάννης

όμως, απόγονος μιας εξέχουσας οικογένειας της Πελοποννήσου ήταν ένας αποφασισμένος υποστηρικτής της "Μεγάλης Ιδέας".

Richard Clogg, "Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας", σελ. 136, εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1999.

* ιρρεδεντισμός = αλυτρωτισμός

β. Το πρόγραμμα του κ. Δηλιγιάννη, ως εξηγγέλθη εις την Βουλήν, δύναται να συνοψισθή εις ολίγας λέξεις. Θα προσπαθήση, ειρωνεύοντο οι αντίπαλοί του, ο άνθρωπος να καταστρέψη εν διαστήματι ολίγων μηνών ό,τι ανιδρύθη διά τόσων κόπων εν διαστήματι μιας τριετίας, και να διαγράψη εκ του βίου της Ελλάδος μίαν όλην νομοθετικήν περίοδον, την γονιμωτάτην. [...] Είναι γεγονός ότι ο Δηλιγιάννης, ασχολούμενος με καθαρώς μικροκομματικά ζητήματα, ήτο πάντοτε ικανός να ζημιώσει το γενικώτερον συμφέρον. [...] Ο Θ. Δηλιγιάννης απέβλεπεν εις την πολιτικήν περισυλλογήν. Φαίνεται δε ότι μεταξύ των οικονομικών τας οποίας απεφάσισεν ήτο και ο περιορισμός κονδυλίων εξυπηρετούμενων κατ' εξοχήν εθνικούς σκοπούς.

Σπ. Β. Μαρκεζίνη, "Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος", τεύχος 5, σελ. 102, "Πάπυρος Πρεσς Ε.Π.Ε.", Αθήνα 1966.

Ιούλιος 2005

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων περιόδων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη "Σωστό" ή "Λάθος" δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε περίοδο:

1. Στη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης η Σύρος δέχτηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο.
2. Η εμφάνιση και ανάπτυξη της βιομηχανίας στον ελληνικό χώρο κατά το 19ο αιώνα παρουσίασε ελάχιστα κοινά σημεία με όσα συνέβαιναν στο πεδίο αυτό στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη.
3. Η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα αλλά και τη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών.
4. Ο Ελ. Βενιζέλος το 1910, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την ψήφιση νέου συντάγματος και όχι την αναθεώρηση του υπάρχοντος.
5. Το ραλλικό κόμμα ήταν αντίθετο προς τον εκσυγχρονισμό.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων ή φράσεων:

- Κλήρικ.
- Κόμμα του Γεωργίου Θεοτόκη.
- Οργανισμός (Θεσσαλονίκη, 1914).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες ήταν οι διαδικασίες για την ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας και ποια η δραστηριότητά της στα πρώτα στάδια της λειτουργίας της;

Μονάδες 14

A.2.2. Να παρουσιάσετε τους λόγους που οδήγησαν τη "νέα γενιά" των πολιτικών της μετεπαναστατικής Ελλάδας να διαφοροποιηθεί από τις αντιλήψεις που χαρακτήριζαν τους αρχηγούς των ξενικών κομμάτων.

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τους παράγοντες που επέτρεψαν τη δημιουργία της μεγάλης ιδιοκτησίας μετά την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας (1881), καθώς και τις επιπτώσεις του γεγονότος αυτού στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας μέχρι το τέλος των βαλκανικών πολέμων.

Μονάδες 25

Κείμενα

α. Στο αγροτικό ζήτημα της Θεσσαλίας, το οποίο σημείωσε ιδιαίτερη έξαρση κατά την κρίσιμη περίοδο της μετάβασης από την οθωμανική στην ελληνική κυριαρχία, η σύμβαση της προσάρτησης επέβαλλε το σεβασμό των υπαρχόντων δικαιωμάτων όλων εκείνων, οι οποίοι κατείχαν νόμιμους οθωμανικούς τίτλους σε κάθε είδους γαίες ή ακίνητα. Η διάταξη θεωρήθηκε ότι εξομοίωνε όλους τους σχετικούς με την κατοχή της γης οθωμανικούς τίτλους και τους αναγνώριζε ως αποδεικτικά στοιχεία ιδιοκτησίας· εκλήφθηκε δε ως προνομιακή μεταχείριση των Οθωμανών κατόχων τίτλων γης και οδηγούσε στην ενίσχυση της θέσης των τελευταίων, εξαιτίας και της ισχύος της απόλυτης ατομικής ιδιοκτησίας στην ελληνική νομοθεσία, σε αντίθεση με τους όποιους περιορισμούς επέβαλλε ο οθωμανικός νόμος. Αφορούσε όμως, κατ' επέκταση, και τους Έλληνες αγοραστές -προπάντων κεφαλαιούχους της ομογένειας-, οι οποίοι ενόψει της προσάρτησης είχαν σπεύσει να αποκτήσουν κτήματα στη Θεσσαλία. Από την άλλη πλευρά, η δίκαιη απαίτηση των καλλιεργητών για απόκτηση ιδιόκτητης γης μετά την απελευθέρωση, όχι μόνο δεν πραγματοποιήθηκε αλλά αντίθετα συνοδεύτηκε και με επιδείνωση των καλλιεργητικών σχέσεων, εξαιτίας και της μη οριοθέτησης των δικών τους δικαιωμάτων.

Αγγελική Σφήκα-Θεοδοσίου, "Ο Τρικούπης και το θεσσαλικό ζήτημα", Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, περ. "ΕΓΝΑΤΙΑ", τ. 5, σελ. 124, UNIVERSITY STUDIO PRESS, 1995-2000.

β. Η ανάγκη να διατηρηθεί η δανειοληπτική ικανότητα της Ελλάδας στο εξωτερικό εμπόδιζε αρκετές φορές τη διαδικασία της εσωτερικής μεταρρύθμισης. Ο Τρικούπης απέφυγε π.χ. να κάνει μεταρρυθμίσεις στη γεωργική γη της νεοαποκτημένης επαρχίας της Θεσσαλίας, της οποίας τη γεωργία χαρακτήριζαν τα μεγάλα τσιφλίκια, για να μην προσβάλλει τις ευαισθησίες (...) των πλουσίων Ελλήνων του εξωτερικού, που έδειχναν όλο και μεγαλύτερη τάση να επενδύουν στη μητέρα πατρίδα.

Richard Clogg, "Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας", σελ. 137-138, εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1999.

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τις αντιδράσεις των προσφύγων που βρισκόνταν στην Ελλάδα, για την υποχρεωτική ανταλλαγή και να καταγράψετε τα επιχειρήματά τους.

Μονάδες 25

Κείμενο

"Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου ... θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες, απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας ... πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική ... ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και ιδιοκτησίας· ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαράγραπτα, δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής ... Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη ... Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού."

Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τους πρόσφυγες της Αθήνας στην Ομόνοια, στο πάνδημο συλλαλητήριο της 21-1-1923 που οργανώθηκε για να εκφραστεί η αντίθεσή τους στην υποχρεωτική ανταλλαγή.

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη "Σωστό" ή "Λάθος" δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Το μεγαλύτερο μέρος του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας στη διάρκεια του πρώτου αιώνα της ανεξαρτησίας της αφορούσε γεωργικά προϊόντα.
2. Η Εθνική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1927.
3. Ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος ήταν αρχηγός των Πεδινών.
4. Ο Χαρίλαος Τρικούπης θεωρούσε το Κράτος ως μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης.
5. Η Πατριαρχική Επιτροπή (1918) αποσκοπούσε στην οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον.
- β. Λαϊκό Κόμμα (1910).
- γ. Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Με ποιον τρόπο αντιμετωπίστηκε οριστικά το πρόβλημα της διανομής των "εθνικών γαιών" μετά το 1870;

Μονάδες 14

A.2.2. Πώς εκδηλώθηκε στην Ελλάδα η "κρίση του 1932" και ποιες ήταν οι επιπτώσεις της στο οικονομικό πεδίο;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Χρησιμοποιώντας σχετικά χωρία από τα πιο κάτω κείμενα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να επισημάνετε τους κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες που συνέβαλαν, μετά το 1893, στην εκδήλωση του κινήματος του Στρατιωτικού Συνδέσμου στο Γουδί.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

"... Αναμφίβολο είναι πως το Γουδί βρήκε λαϊκή ανταπόκριση, πως απάντησε πράγματι σε κάποιες κοινωνικές αναζητήσεις. Η μεγάλη δε λαϊκή συγκέντρωση συμπαράστασης της 14.09.1909 που οργανώθηκε από βιομήχανους, έμπορους, βιοτέχνες, ελεύθερους επαγγελματίες κ.λπ. (...) πρόβαλε και καθαρά αστικές διεκδικήσεις, όπως προστασία της

παραγωγής, δίωξη της τοκογλυφίας, προοδευτικότητα των φόρων, πάταξη της μεροληψίας και της πολιτικής φαυλότητας, σε σχέση, ιδιαίτερα, με τους διορισμούς στο δημόσιο οπαδών του κυβερνώντος κόμματος, κ.λπ."

Θ. Διαμαντόπουλος, *Η ελληνική πολιτική ζωή: εικοστός αιώνας*, Αθήνα, 1997 σ. 65

Κείμενο Β

"Ο Λαός των Αθηνών και του Πειραιώς εις πάνδημον συνελθών συλλαλητήριο, ίνα σκεφθή περί των Κοινών, ήτοι περί γενικής των κακώς εχόντων ανορθώσεως, πολιτικής τε και στρατιωτικής, ην από μακρού ήδη χρόνου επόθησε και εξήτησε και την οποίαν το κίνημα της 15 Αυγούστου ανέλαβε να πραγματοποιήση αποβλέπων εις το ότι τα έννομα συμφέροντα και δικαιώματά του ουσιωδώς εθυσιάσθησαν υπό το ευπρόσωπον κάλυμμα ελευθέρου πολιτεύματος, των αντιπροσώπων αυτού μεταβληθέντων εις ιδιοτελή ολιγαρχίαν, αντικαταστήσασαν τον Νόμον δια της θελήσεώς της, συνεταιρισθείσαν δε μετ' αφορολογήτου πλουτοκρατίας, ενώ αυτός στενάζει υπό το βάρος των αδικωτάτων φόρων (...) χωρίς ν' απολαμβάνη ως αντάλλαγμα την ασφάλειαν της ζωής, τιμής και ιδιοκτησίας του (...) Αξιοί να ίδη την Κυβέρνησιν υποβάλλουσιν το ταχύτερον εις την Βουλήν και ταύτην ψηφίζουσιν άρτιον σύστημα νομοθεσίας, υπό το πνεύμα πολέμου κατά της συναλλαγής, ανορθώσεως όλων των κλάδων της διοικήσεως και προστασίας της παραγωγής, ίδια δε (...) Να ληφθή πρόνοια περί βελτιώσεως της τύχης του εργάτου, δουλεύοντος ήδη την χειρίστην των δουλειών προς το κεφάλαιον δι' έλλειψιν παντός προστατευτικού αυτού νόμου".

Γιάννης Κορδάτος, Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, Ε', σ. 132-134. (Ψήφισμα των επαγγελματικών σωματείων Αθηνών-Πειραιώς την ημέρα του συλλαλητηρίου)

ΘΕΜΑ Β2

Χρησιμοποιώντας σχετικά χωρία από το πιο κάτω κείμενο και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τους στόχους του Ελευθερίου Βενιζέλου αναφορικά με την ελληνοτουρκική προσέγγιση κατά τα έτη 1928-30 (Μονάδες 12) και να αποτιμήσετε κατά πόσο οι στόχοι αυτοί επιτεύχθηκαν με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930. (Μονάδες 13)

Μονάδες 25

Κείμενο

"Καθ' ήν στιγμήν ο ελληνικός λαός μού αναθέτει με μεγάλην πλειοψηφίαν την διακυβέρνησιν του δια μίαν περίοδον τεσσάρων ετών, οφείλω να σας διαβεβαιώσω περί της ζωηράς επιθυμίας μου να συντελέσω εις την ρύθμισιν των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών μας, η οποία θα τους εξησφάλιζε στενήν φιλίαν, επιβεβαιουμένην δι' ενός συμφώνου φιλίας, μη επιθέσεως και διαιτησίας, περιεχομένου όσον το

δυνατόν ευρύτερου. Έχω πλήρη συνείδησιν του γεγονότος ότι η Τουρκία δεν έχει βλέψεις επί των εδαφών μας και μοι εδόθη χιλίας φορές κατά την διάρκειαν της προεκλογικής περιόδου η ευκαιρία να δηλώσω δημοσία ότι η Ελλάς ουδεμίαν έχει βλέψιν επί των τουρκικών εδαφών, αποδεχομένη τας Συνθήκας της Ειρήνης ειλικρινώς και ανεπιφυλάκτως. Δεν δύναμαι λοιπόν να αμφιβάλλω ότι η ρύθμισις των σχέσεών μας, ως την αντιλαμβάνομαι, ανταποκρίνεται επίσης εις την επιθυμίαν της Εξοχότητός Σας. Δια την πραγματοποίησιν της κοινής αυτής επιθυμίας ουδέν εμπόδιον υφίσταται εκτός των εκκρεμών ζητημάτων μεταξύ των δύο χωρών, τα οποία προέκυψαν από την σύμβασιν περί ανταλλαγής των πληθυσμών και τας παρακολούθους συμφωνίας".

Επιστολή του Ε. Βενιζέλου προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού, 30.08.1928: Ιστορία του ελληνικού έθνους, ΙΕ', σ. 354

Ιούλιος 2006

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη "Σωστό" ή "Λάθος" δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Τα θετικά αποτελέσματα του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (Δ.Ο.Ε.) επέτρεψαν την πραγματοποίηση των μεταρρυθμίσεων του Χαριλάου Τρικούπη.
2. Η Λέσχη Φιλελευθέρων ιδρύθηκε το 1912.
3. Οι Σουλιώτες πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στο συνοικισμό "Νέα Πέλλα".
4. Η συνθήκη των Σεβρών προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας.
5. Σε σύγκριση με την αστική, η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των όρων που ακολουθούν:

- α. ΟΥΛΕΝ.
- β. Ομάδα Ιαπώνων.
- γ. Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Πώς εξελίχθηκε η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1860 έως το τέλος του 19ου αιώνα;

Μονάδες 14

A.2.2. Με ποιους τρόπους πραγματοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη κατά τα έτη 1918-1920; Ποιες συνθήκες βρήκαν οι πρόσφυγες στην πατρίδα τους;

Μονάδες 14

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Χρησιμοποιώντας τα σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αποτιμήσετε τη λειτουργία της συνταγματικής μοναρχίας κατά την περίοδο της διακυβέρνησης του Ιωάννη Κωλέττη.

Μονάδες 20

Κείμενο

Υποστηρίχτηκε [...] ότι η μη ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού, στην περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας, δεν οφειλόταν στο "πλημμελές" των διατάξεων του Συντάγματος ούτε στην έλλειψη κανόνων που διευκόλυναν την καθιέρωση σταθερών κοινοβουλευτικών αρχών, αλλά στην μη εφαρμογή του από τον Όθωνα και στις εσκεμμένες παραβιάσεις του.

Πράγματι, έχοντας αποδεχθεί καταναγκαστικά την εγκαθίδρυση συνταγματικού πολιτεύματος ο ξενόφερτος μονάρχης δεν διακατεχόταν από την παραμικρά διάθεση να το εφαρμόσει. Αναμίχθηκε σε έργα διοικητικά, παρενέβαινε στις βουλευτικές εκλογές και κατέβαλε κάθε προσπάθεια να συγκεντρώσει όλο και περισσότερη εξουσία. Παράλληλα περιφρόνησε τον εκλογικό νόμο του 1844 και δεν επέτρεψε τη διενέργεια ελεύθερων εκλογών νοθεύοντάς τες συστηματικά σε όλες τις φάσεις της σχετικής διαδικασίας.

Χαρακτηριστικές υπήρξαν οι καταγγελίες του Μιχ. Σχινά στη Βουλή σε βάρος της γαλλόφιλης (και υποστηριζόμενης από τον Όθωνα) κυβέρνησης Κωλέττη, την επομένη της διεξαγωγής των εκλογών το 1847: "Μέσα διπλά, τριπλά, τετραπλά, παραπείσεων, απειλών, υποσχέσεων ετίθεντο εν χρήσει ίνα συλλέξωσι την διεσπαρμένην και απολωλώσαν πλειοψηφίαν [...]".

Πάυλος Πετρίδης, Πολιτικές δυνάμεις και συνταγματικοί θεσμοί στη νεώτερη Ελλάδα, 1844-1936, (Θεσσαλονίκη, 1984), σσ. 24-25.

ΘΕΜΑ Β2

Χρησιμοποιώντας τα σχετικά χωρία του πιο κάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να περιγράψετε τη δραστηριότητα του εξωελλαδικού ελληνικού κεφαλαίου στο ελληνικό κράτος από το 1870 έως το τέλος του 19ου αιώνα.

Μονάδες 30

Κείμενο

Φαίνεται πραγματικά ότι για τους ομογενείς η "επιχείρησις Ελλάς" δε σήμαινε απλώς την εγκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο και την επιχειρηματική τους ανάπτυξη εκεί, αλλά, ακόμα περισσότερο, σήμαινε την επιδίωξη εξαιρετικών εισοδημάτων και υπερ-κερδών, ανώτερων από τα θεωρούμενα διεθνώς ως συνήθη. Έτσι, οι άνθρωποι αυτοί κινήθηκαν μόνιμα σε ένα κλίμα προσωπικών πιέσεων, προσπαθώντας να αποσπάσουν από την ελληνική κυβέρνηση όχι απλώς δικαιώματα, αλλά αποκλειστικότητες και προνόμια. Έτσι, τα υπερκέρδη, η κερδοσκοπία, οι πρόσοδοι, τα προνόμια παρουσιάσθηκαν με την ενοχή του κράτους σε όλους τους τομείς, όπου οι ομογενείς αναμίχθηκαν: στα τσιφλίκια της Θεσσαλίας-Άρτας, στις παραγγελίες των δημοσίων έργων, στα εθνικά δάνεια, στην επεξεργασία του προστατευτικού δασμολογίου, στη διατύπωση της φορολογικής πολιτικής κλπ.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος Ι.' (Αθήνα, 1977), σ. 58.

Ιούνιος 2007

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος» δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων κλόνισε την ελληνική οικονομία.
- β. Οι Δηλιγιαννικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες της Θεσσαλίας.
- γ. Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.) μετονομάστηκε σε Λαϊκό Κόμμα.
- δ. Το πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο οργανώθηκε στη Μασσαλία το 1918.
- ε. Το Μάρτιο του 1921 ο μητροπολίτης Αμάσειας Γερμανός πρότεινε στον υπουργό εξωτερικών Μπαλτατζή συνεργασία με τους Κούρδους και τους Αρμένιους.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας».
- β. Τάγματα εργασίας.
- γ. «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις» (Κρήτη).

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες μεγάλες επενδύσεις έγιναν στην Αθήνα στους τομείς της υδροδότησης και της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος κατά την περίοδο του μεσοπολέμου;

Μονάδες 12

A.2.2. Ποιες ενέργειες έγιναν μετά την αναχώρηση των ξένων Ναυάρχων για την οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας μέχρι και τη συγκρότηση της πρώτης κυβέρνησής της;

Μονάδες 16

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τις πληροφορίες από τα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις σχετικά με το Σύνταγμα του 1844:

α. να αναφερθείτε στις βασιλικές εξουσίες και στη σημασία του δικαιώματος της καθολικής ψηφοφορίας

Μονάδες 13

β. να αποτιμήσετε τη σημασία της θέσπισης του Συντάγματος του 1844 στην εξέλιξη του κοινοβουλευτισμού στην Ελλάδα.

Μονάδες 12

Κείμενο Α

Σύνταγμα μοναρχικό, τον συντηρητισμό του οποίου δεν αναιρούσαν οι αρκετές φιλελεύθερες διατάξεις που κατάφεραν να επιβάλουν τα προοδευτικότερα στοιχεία της Εθνοσυνέλευσης, [...] το Σύνταγμα του 1844 συμπληρωνόταν με έναν επαναστατικό για την εποχή του εκλογικό νόμο. Πρόκειται για τον εκλογικό νόμο της 18ης Μαρτίου 1844 που ψήφισε η Εθνοσυνέλευση [...] και που αναγνώριζε το δικαίωμα του εκλέγειν «εις όλους τους εντός του βασιλείου γεννηθέντας Έλληνες» που είχαν συμπληρώσει το 25ο έτος της ηλικίας τους και είχαν «ιδιοκτησίαν τινά εντός της επαρχίας», είτε κινητή, όπως διευκρινίστηκε στη σχετική συζήτηση, είτε ακίνητη «προσοδοφόρον και φοροτελή¹», ή που εξασκούσαν «οιονδήποτε επάγγελμα ή ανεξάρτητον επιτήδευμα» [...]. Καθιερώνοντας έτσι ουσιαστικά την καθολική και -με μία σειρά άλλων διατάξεων- την άμεση ψηφοφορία για την ανάδειξη της Βουλής, η Εθνοσυνέλευση [...] πρωτοπορούσε, σε σχέση με τα ισχύοντα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες της εποχής.

Νίκος Κ. Αλιβιζάτος, Εισαγωγή στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία, Αθήνα-Κομοτηνή 1981, σσ. 65-66

1 ιδιοκτησία φοροτελής: η ιδιοκτησία που υπόκειται σε φορολογία

Κείμενο Β

Στη βαθμιαία ενίσχυση του ρόλου του κοινοβουλίου και στο συνακόλουθο περιορισμό των υπερτροφικών εξουσιών του μονάρχη συνετέλεσε και η καθιέρωση με νόμο της σχεδόν καθολικής και άμεσης ψηφοφορίας (όλοι σχεδόν οι Έλληνες πάνω από 25 χρονών είχαν δικαίωμα ψήφου). [...] Η

καθολική ψηφοφορία προώθησε σταδιακά την πολιτική χειραφέτηση των λαϊκών στρωμάτων και, όπως όλοι οι κοινοβουλευτικοί θεσμοί, συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας δημοκρατικής ιδεολογίας.

Γιώργος Αναστασιάδης, Κοινοβούλιο και Μοναρχία στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη 1995, σσ. 20-21

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις πληροφορίες από τα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τον τρόπο με τον οποίο ξεκίνησε η αστική στέγαση των προσφύγων -εύπορων και άπορων- μέσω της δημιουργίας συνοικισμών και οικισμών.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Ως το τέλος του 1929 η Ε.Α.Π. είχε χτίσει 27.000 περίπου κατοικίες σε 125 νέους συνοικισμούς και το κράτος 25.000 κατοικίες, χωρίς να έχει λυθεί το πρόβλημα της άθλιας διαβίωσης σε αυτοσχέδιες τσίγκινες παράγκες 30.000 περίπου προσφυγικών οικογενειών.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ', Αθήνα 1978, σ. 302

Κείμενο Β

... Κακήν κακώς, μην τα ρωτάς, πώς ζούσαμε. Έφτασε ο δεύτερος χρόνος της προσφυγιάς. Ήμασταν στα 1924 κι ακούσαμε πώς γίνονται συνοικισμοί, για να κάτσουμε εμείς οι πρόσφυγες, στον Ποδονίφτη (= Ν. Ιωνία), στους Ποδαράδες (= Περισσός), στην Κοκκινιά.

Τότε ξέρεις πώς πιάνανε τα σπίτια στους συνοικισμούς; Πήγαινες εκεί, κρεμούσες ένα τσουβαλάκι ή ό,τι είχες σ' ένα δωμάτιο και το σπίτι ήτανε δικό σου. Ατελείωτα ήτανε ακόμη κεραμίδια δεν είχανε, πόρτες δεν είχανε, παράθυρα δεν είχανε. Και μερικά που είχανε πόρτες και παράθυρα πηγαίνανε άλλοι τη νύχτα και τις βγάζανε και ανάβανε φωτιές να ζεσταθούνε, να μαγειρέψουνε...

(Μαρτυρία Μαριάνθης Καραμουσά από το χωριό Μπαγάρασι κοντά στα Σώκια). Η Έξοδος (έκδοση του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών), τ. Α', σ. 195

Ιούλιος 2007

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη "Σωστό" ή "Λάθος" δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

1. Το κύριο πρόβλημα που δημιουργήθηκε μετά τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων ήταν η παρουσία ισχυρών μειονοτικών ομάδων στις νεοαποκτηθείσες περιοχές.
2. Ο θάνατος του Κωλέττη το 1847 ευνόησε το γαλλικό κόμμα.
3. Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
4. Η δίχρονη προεδρία του μητροπολίτη Χρυσανθου στην Τραπεζούντα ήταν ένα αληθινό διάλειμμα δημοκρατίας.
5. Ο πρωθυπουργός Δηλιγιάννης στις 12 Μαρτίου 1905 προέβη σε σκληρές δηλώσεις κατά του πρίγκιπα Γεωργίου και των συνεργατών του.

Μονάδες 10

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των όρων που ακολουθούν:

- α. Κοινωνιολογική Εταιρεία.
- β. Οργανισμός (Θεσσαλονίκη 1914).
- γ. Πατριαρχική Επιτροπή.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποια ήταν η εμπορική δραστηριότητα του Παρευξείνιου ελληνισμού κατά τον 19ο αιώνα;

Μονάδες 13

A.2.2. Ποια ήταν τα πλεονεκτήματα, που είχε αποκτήσει η Ελλάδα του μεσοπολέμου (1919-1939), τα οποία επέτρεψαν τη θετική οικονομική της πορεία;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από το πιο κάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να παρουσιάσετε την πολιτική στάση του Ελευθερίου Βενιζέλου απέναντι στο Κρητικό Ζήτημα ως πρωθυπουργού της Ελλάδας μέχρι το 1912.

Μονάδες 25

Κείμενο

Στις 27 Αυγούστου¹, ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπέβαλε την παραίτησή του από το αξίωμα του προέδρου της Εκτελεστικής Επιτροπής της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας και λίγες μέρες αργότερα εγκατέλειψε τα Χανιά για να αναλάβει ενεργή πολιτική δράση στην Αθήνα. [...] Ο Κρητικός ηγέτης είχε καταλήξει νωρίτερα στη γενική διαπίστωση ότι η δικαίωση των εθνικών προσδοκιών της ιδιαίτερης πατρίδας του ήταν αναπόσπαστα συνυφασμένη με τη δυνατότητα του ελεύθερου βασιλείου να τη συνδράμει αποτελεσματικά, με διπλωματικά ή στρατιωτικά μέσα. Με αυτή τη σκέψη, θα συνδυάσει την επίσπευση των πολεμικών εξοπλισμών με την αποφυγή της άμεσης εμπλοκής σε ένοπλη σύρραξη. Η διττή αυτή

επιδίωξη εξηγεί τη γενικότερη διπλωματική τακτική του, στα πλαίσια της οποίας εντασσόταν και η ειδικότερη αντιμετώπιση του Κρητικού Ζητήματος.

Με την παρακίνηση, πράγματι, της Αθήνας, θα επικρατήσει στη μεγαλόνησο κλίμα ύφεσης και αναμονής, το οποίο όμως θα διαταραχτεί στις αρχές του 1912. Αφορμή για την παρεμβολή δυσχερειών στην εφαρμογή της πολιτικής αυτής του Ελευθερίου Βενιζέλου στάθηκε η άκαμπτη απόφαση μερίδας μελών της Κρητικής Βουλής να μετάσχουν στις εργασίες του ελληνικού κοινοβουλίου με την πεποίθηση ότι, μετά τη μονομερή ανακήρυξη της ένωσης, το 1908, θα συνέβαλλαν με τον τρόπο αυτό και στην τυπική επικύρωσή της και θα εκβίαζαν, τελικά, τη διεθνή αναγνώριση.

Η αντίδραση του Έλληνα πρωθυπουργού ήταν άμεση και κατηγορηματική. Σε επείγον μήνυμά του προς το Ραγκαβή, κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά, υπογράμμισε: "Δεν επιτρέπεται να θυσιασθούν τα κεκτημένα δια της σπουδής. Δεν είναι εντροπή δια την μικράν Κρήτην να μιμηθή μέγιστα έθνη και να υπομείνη. [...] Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμετώποι όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του Ελευθέρου Βασιλείου, του οποίου η κυβέρνησις δεν ευνοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόμως και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολουμένη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνησις αξιού όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης".

1. του 1910

ΚΡΗΤΗ: Ιστορία και Πολιτισμός, τ. Β', Κρήτη 1983, σελ. 483-484.

ΘΕΜΑ Β2

Αφού μελετήσετε τα παρατιθέμενα άρθρα των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864 και αξιοποιήσετε τις ιστορικές σας γνώσεις, να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο Συνταγμάτων.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο Α: από το Σύνταγμα του 1844

Περί δημοσίου δικαίου των Ελλήνων

Άρθρον 10

Πας τις δύναται να δημοσιεύη προφορικώς τε, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους νόμους του Κράτους.

Ο τύπος είναι ελεύθερος και λογοκρισία δεν επιτρέπεται.

Οι υπεύθυνοι συντάκται, εκδότης και τυπογράφοι εφημερίδων δεν υποχρεούνται εις ουδεμίαν χρηματικήν προκαταβολήν λόγω εγγυήσεως.

Οι εκδότης εφημερίδων θέλουν είσθαι πολίται Έλληνες.

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15

Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20

Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε δια των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21

Η δικαστική εξουσία ενεργείται δια των δικαστηρίων, αι δε δικαστικάί αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Κείμενο Β: από το Σύνταγμα του 1864

Άρθρον 10

Οι Έλληνες έχουσι το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ησύχως και άόπλως· μόνον εις τας δημοσίας συναθροίσεις δύναται να παρίσταται η Αστυνομία. Αι εν υπαίθρω συναθροίσεις δύνανται να απαγορευθώσιν, αν ως εκ τούτων επίκηται κίνδυνος εις την δημοσίαν ασφάλειαν.

Άρθρον 14

Έκαστος δύναται να δημοσιεύη προφορικώς, εγγράφως και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρών τους νόμους του Κράτους. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία ως και παν άλλο προληπτικόν μέτρον απαγορεύονται ...

Άρθρον 21

Άπασαι αι εξουσίαι πηγάζουσιν εκ του Έθνους, ενεργούνται δε καθ' ον τρόπον ορίζει το Σύνταγμα.

Άρθρον 22

Η νομοθετική εξουσία ενεργείται υπό του Βασιλέως και της Βουλής.

Άρθρον 27

Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε δια των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων υπουργών.

Άρθρον 28

Η δικαστική εξουσία ενεργείται δια των δικαστηρίων, αι δε δικαστικάί αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Αλέξανδρος Σβώλος, Τα ελληνικά Συντάγματα 1822-1952, Αθήνα 1972, σελ. 129-131 και 155.

Ιούνιος 2008

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της Στήλης Α (γεγονότα) αντιστοιχίζοντάς τους με τις χρονολογίες της Στήλης Β (περισεύουν δύο χρονολογίες).

Στήλη Α: ΓΕΓΟΝΟΤΑ	Στήλη Β: ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ
1. Απόβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη	1927
2. Εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων	1923
3. Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος	1920
4. Συμφωνία της 'Αγκυρας	1919
5. Σύμβαση της Λοζάνης	1906
	1908
	1930

Μονάδες 10

A1.2. Να αιτιολογήσετε γιατί:

α. Ήταν θετική η συμβολή της υπερπόντιας μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους.

β. Στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα.

γ. Η συνεργασία Κεμάλ - Μπολσεβίκων λειτούργησε ως ταφόπετρα του Ποντιακού ζητήματος.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Με ποιους τρόπους υποκινήθηκε και μεθοδεύτηκε ο πρώτος διωγμός του 1914 εναντίον των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας;

Μονάδες 15

A2.2. Ποια ήταν η στάση της Ελληνικής Κυβέρνησης (μονάδες 5) και ποια ήταν η αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων (μονάδες 5) αμέσως μετά την επίσημη έκδοση του πρώτου ενωτικού Ψηφίσματος των Κρητών (24 Σεπτεμβρίου 1908) και μέχρι το 1910;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

α. Ποια επίπτωση είχε για την ελληνική οικονομία η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920;

Μονάδες 10

β. Πώς η νέα κυβέρνηση αντιμετώπισε το οικονομικό αδιέξοδο, που δημιουργήθηκε από την ανάκληση του ιδιόμορφου εξωτερικού δανείου, το οποίο είχε εγκριθεί από τους Συμμάχους, για να χρηματοδοτηθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο;

Μονάδες 15

Στην απάντησή σας να συνδυάσετε τις ιστορικές σας γνώσεις με τις σχετικές πληροφορίες που παρέχει το ακόλουθο κείμενο.

Κείμενο

Τελικά, το 1922 η κυβέρνηση επέβαλε έναν ιδιότυπο συνδυασμό υποτίμησης και εσωτερικού δανείου. Όσοι κατείχαν τραπεζογραμμάτια¹ (δηλαδή περίπου οι πάντες, όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα) υποχρεώθηκαν να τα διχοτομήσουν, να ανταλλάξουν το μισό τραπεζογραμμάτιο με κρατικά ομόλογα και να κρατήσουν το άλλο μισό, το οποίο διατήρησε την ονομαστική αξία τού ολοκλήρου. Αλλά και τα νέα χρηματικά μέσα που απέκτησε έτσι το Δημόσιο δεν έσωσαν την κατάσταση: απορροφήθηκαν πολύ γρήγορα από τις συνεχώς αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες και τον πληθωρισμό.

1 τραπεζογραμμάτιο: χαρτονόμισμα

Γ.Β. Δερτιλής, Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920, τ. Β', Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2005, σ.886

ΘΕΜΑ Β2

Αφού αξιοποιήσετε τις πληροφορίες από το ακόλουθο κείμενο και τις συνδυάσετε με τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε:

α. Γιατί δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη;

Μονάδες 10

β. Ποια μέτρα πήρε η ΕΑΠ για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων;

Μονάδες 15

Κείμενο

Οι ελληνικές κυβερνήσεις εγκαθιστούν τους πρόσφυγες κυρίως στις πιο εύφορες ελληνικές χώρες, στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, είτε αγροτικά είτε αστικά. Επιδιώχθηκε πρώτα ν' αποκατασταθούν στις περιουσίες που είχαν εγκαταλείψει οι Τούρκοι, αλλά, επειδή οι οικισμοί ήταν συγκριτικά λίγοι κτίστηκαν εκατοντάδες νέοι συνοικισμοί, ορισμένοι από τους οποίους αργότερα εξελίχθηκαν σε αξιόλογα οικονομικά κέντρα. Οι κυβερνήσεις τούς δίνουν γαίες και τα πρώτα μέσα και ζώα για την καλλιέργεια της γης. Στις χώρες αυτές ιδίως προβαίνουν ακόμη στην εκτέλεση μεγάλων έργων πολιτισμού, ανοίγουν δρόμους, κατασκευάζουν γέφυρες, εκτελούν μεγάλα λιμενικά έργα. επίσης εκτελούν μεγάλα εγχειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Έπρεπε ακόμη να γίνουν εξυγιαντικά έργα, για να καταπολεμηθούν οι ελώδεις πυρετοί, ο

τύφος, η φυματίωση, να ιδρυθούν ιατρικοί σταθμοί, φαρμακεία κλπ. Τα μεγάλα αρδευτικά έργα μεταβάλλουν την ανάγλυφη όψη της Μακεδονίας και προκαλούν το θαυμασμό των πολιτισμένων λαών.

Απ. Βακαλόπουλος, Νέα Ελληνική Ιστορία, σσ. 383-385

Ιούλιος 2008

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Τα αιτήματα της «νέας γενιάς» εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου.
2. Ο Δηλιγιάννης επέκρινε το κοινωνικό κόστος του εκσυγχρονισμού και υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
3. Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος.
4. Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από την Τουρκία στην Ελλάδα.
5. Η Σύμβαση της Λοζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Κόμμα του Γ. Θεοτόκη.
- β. Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών.
- γ. Ελληνικό τυπογραφείο Τραπεζούντας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Πώς εξελίχθηκε το αγροτικό ζήτημα στην περιοχή της Θεσσαλίας κατά το διάστημα 1881-1913;

Μονάδες 13

A2.2. Ποιο σημαντικό έργο απέδωσε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αφού αξιοποιήσετε τις πληροφορίες από το ακόλουθο κείμενο και τις συνδυάσετε με τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στα εξής:

α. Στη συγκρότηση των κομμάτων κατά τη δεκαετία του 1880 και στην οργάνωσή τους σε επίπεδο βάσης.

Μονάδες 10

β. Στα κριτήρια επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και στην κοινωνική τους προέλευση.

Μονάδες 10

Κείμενο

Η πολιτική υπήρξε ο ιμάντας που κινούσε τη στελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών, ο τροφοδότης του δημοσίου με τους θεσιθήρες πελάτες των πολιτικών, το όχημα που οδηγούσε στη γη της επαγγελίας. Όλοι θεωρητικά μπορούσαν να διεκδικήσουν ή να ονειρευτούν μια θέση στον επίγειο παράδεισο, λίγοι όμως κατόρθωναν να την κερδίσουν, όχι απαραίτητα όσοι διέθεταν τα απαιτούμενα προσόντα, αλλά οι «φίλοι» του πολιτευτή ή του βουλευτή. Ο βουλευτής, με την ιδιότητα του μεσάζοντα μεταξύ της εξουσίας και των αρχομένων εκλογέων του, είχε την ανάγκη «φίλων», πελατών που αποτελούσαν τα ερείσματά του. Η προκήρυξη εκλογών κινητοποιούσε τον κύκλο των φίλων του υποψήφιου βουλευτή, τον μηχανισμό εκείνο χωρίς τον οποίο δεν ήταν σε θέση να κατακτήσει την επίζηλη έδρα στη Βουλή. Οι λόγοι στις πλατείες και το κομματικό χρίσμα συνέβαλλαν στην προβολή του υποψήφιου, απαραίτητος όμως ήταν ο κύκλος των πολιτικών φίλων, αυτών που έργο τους ήταν να εκπονήσουν το σχέδιο της εξασφάλισης των ψήφων, να επισκεφθούν τους δικούς τους «φίλους» και τους ψηφοφόρους, να διερευνήσουν τις ανάγκες του καθενός και να δώσουν στον καθένα τις δέουσες υποσχέσεις, να τους δελεάσουν με την προσφορά των αναμενόμενων κατά περίπτωση ευεργετημάτων όταν ερχόταν ο εκλεκτός τους εν τη βασιλεία του.

Θάνος Βερέμης - Γιάννης Κολιόπουλος, Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα, Εκδόσεις Καστανιώτη, [Αθήνα 2006], σ. 150.

ΘΕΜΑ Β2

α. Με ποιους τρόπους αντιμετωπίστηκαν οι πρώτες στοιχειώδεις ανάγκες των προσφύγων αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

β. Πώς αντιμετωπίστηκε ειδικότερα το πρόβλημα της προσωρινής στέγασης των προσφύγων;

Μονάδες 18

Στην απάντησή σας να συνδυάσετε τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες που παρέχει το ακόλουθο κείμενο.

Κείμενο

Κατά τις πρώτες ώρες της μικρασιατικής τραγωδίας, η πρώτη δραστηριοποίηση από πλευράς ελληνικών αρχών ήταν η συλλογή τροφίμων και χρημάτων για να περιθάψουν τα ράκη* που αποβιβάζονταν από το «Καρνάκ» και τη «Φρυγία», τα δυο πρώτα ξένα

ατμόπλοια που κατέπλευσαν στον Πειραιά. Όπως ήταν φυσικό, εξίσου πρωταρχική ενέργεια υποδοχής ήταν η παραχώρηση, όπου υπήρχαν, των υποστέγων του Πειραιά, των προτεσταντικών εκκλησιών της πόλης και κάποιων αιθουσών του Τζάννειου Νοσοκομείου. Και πάρα πολύ σύντομα, στις εφημερίδες της 2ας Σεπτεμβρίου, [...] διαβάζουμε στα ψιλά γράμματα ότι στο Υπουργείο Δικαιοσύνης «μελετάται η τροποποίηση του ενοικιοστασίου», στο σημείο που αφορά στην υπενοικίαση των δωματίων. Ακόμη, στο Ελεύθερον Βήμα παρουσιάζεται από τις πρώτες κιόλας μέρες «προσφορά δωματίου εντός κατοικίας», αλλά υπό τον εξής όρο: το δωμάτιο προσφέρεται «για ενοικίαση από οικοτρόφο προσφυγοπούλα». Τα δείγματα αυτά είναι οι προάγγελοι, κατά κάποιον τρόπο, των επικείμενων επιτάξεων, έστω και αν για την ώρα μάλλον δε φαίνεται να υπάρχει σαφής αντίληψη στο κράτος και στην κοινή γνώμη περί της εκτάσεως των γεγονότων. Στο μεταξύ οι καταλήψεις επεκτείνονται σε κάθε κενό, δημόσιο χώρο.

ράκη: εξαθλιωμένοι πρόσφυγες

Βίκα Δ. Γκιζελή, «Επίταξεις ακινήτων κατοικουμένων ή οπωσδήποτε χρησιμοποιουμένων» [στον τόμο:] Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Επιστημονικό συμπόσιο, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, Αθήνα 1997, σσ. 71-72.

Ιούνιος 2009

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Να αντιστοιχίσετε τους πολιτικούς άνδρες (Στήλη Α) με την πολιτική τους θέση (Στήλη Β). Στη Στήλη Β περισεύουν δύο θέσεις.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ι. Κωλέττης	α. Υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
2. Χ. Τρικούπης	β. Επιζητούσε την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής.
3. Θ. Δηλιγιάννης	γ. Έβλεπε στο πρόσωπο του βασιλιά το σύμβολο της εθνικής ενότητας.
4. Ε. Βενιζέλος	δ. Εξέφραζε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα της «νέας γενιάς».
5. Δ. Ράλλης	ε. Επέβαλε ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
	στ. Επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος.
	ζ. Κατοχύρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων.

Μονάδες 10

Α.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. πεδινοί
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης και των Μεγάλων Δυνάμεων στο κίνημα του Θερίσου, πριν οργανωθεί στο Θέρισσο η «Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης»;

Μονάδες 15

Α.2.2. Πώς διοικήθηκε η Τραπεζούντα κατά την περίοδο 1916-1918;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Συνδυάζοντας τις ιστορικές γνώσεις σας και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε στα οφέλη της Ελλάδας από τους Βαλκανικούς πολέμους, αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν από την ενσωμάτωση των νέων περιοχών στον εθνικό κορμό.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Μολονότι η Ελλάδα βγήκε υπερχρεωμένη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, η ελληνική οικονομία έδινε κάποια σημεία ανόρθωσης, οφειλόμενα ίσως στην αναθέρμανση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος μετά τη γενική ευφορία που δημιουργήσαν οι σαρωτικές στρατιωτικές επιτυχίες, επιτρέποντας στον ελληνικό λαό να ατενίζει το μέλλον με πρωτόγνωρη αισιοδοξία. [...]

Ο, τι συνέβαλε τα μέγιστα στο κλίμα σιγουριάς και αισιοδοξίας ήταν ο ενθουσιασμός για τις στρατιωτικές επιτυχίες [...] Η παραγωγική δυνατότητα όσων περιοχών προσαρτήθηκαν και η παρεπόμενη επέκταση της εσωτερικής αγοράς ασφαλώς προσιωνίζονταν λαμπρό μέλλον. [...] Επιπλέον, οι στρατιωτικές επιτυχίες υπαγόρευαν τη διαρκή πολεμική ετοιμότητα των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων για την προάσπιση των νέων εδαφών, αφού τόσο η Τουρκία όσο και η Βουλγαρία δεν θα αποδέχονταν μάλλον τις εδαφικές τους απώλειες. Η επέκταση όμως της αμυντικής θωράκισης της Ελλάδας αναπόφευκτα καταπονούσε την οικονομία της.

Γεώργιος Β. Λεονταρίτης, Η Ελλάδα στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1917-1918, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2000, σσ. 238-239

Κείμενο

Β

[...] Το 1913 η ύπαιθρος της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης έμοιαζε περισσότερο με την νοτιοελλαδική ύπαιθρο των αρχών του 19ου, παρά με εκείνη των αρχών του 20ού αιώνα. Εκτεταμένα έλη κάλυπταν τις πεδινές περιοχές, η ελονοσία ενδημούσε, η πληθυσμιακή πυκνότητα ήταν

χαμηλή. Κυρίαρχη μορφή ιδιοκτησίας ήταν τα τσιφλίκια, που συνδυάζονταν με την ημινομαδική κτηνοτροφία. Η οικονομία των νέων επαρχιών αντιμετώπιζε πρόσθετα προβλήματα κι απ' το γεγονός ότι έως τότε ήταν προσανατολισμένη προς τα οικονομικά και πολιτικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, από τα οποία είχε αποκοπεί.

Επιπλέον, στις νέες βόρειες επαρχίες κατοικούσε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές φυλετικές και θρησκευτικές ομάδες. [...]

Αλέξης Φραγκιάδης, Ελληνική Οικονομία 190ς - 20ός αιώνας, Νεφέλη, Αθήνα 2007, σσ. 127-128

ΘΕΜΑ Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε τη διάσταση προσφύγων και γηγενών, όπως αυτή εκφράστηκε στην οικονομική (μονάδες 6), πολιτική (μονάδες 4) και κοινωνική ζωή (μονάδες 15) μέχρι τη δεκαετία του 1940.

Μονάδες 25

Κείμενο

Η απομόνωση του προσφυγικού συνόλου απέναντι στην ελληνική κοινωνία αίρεται σιγά σιγά. [...]

Ολόκληρος ο ντόπιος πληθυσμός που είχε πια εξοικειωθεί με το θέαμα των εκκλησιών και των θεάτρων κατειλημμένων από τις προσφυγικές ομάδες, που είδε τα σπίτια του να επιτάσσονται, που απόκτησε τη συνήθεια να ενημερώνεται καθημερινά από τον τύπο για την υπόθεση των προσφύγων, μαθαίνει τώρα να ζει και να συνεργάζεται μαζί τους στη γειτονιά, στο σχολείο, στους τόπους δουλειάς ή στο κοινοβούλιο. [...]

Μέσα στις επερχόμενες δεκαετίες [...] πρόσφυγες θα κατακτήσουν όλο το φάσμα των ελεύθερων επαγγελμαμάτων. Πρόσφυγες θα πλημμυρίσουν τα πνευματικά κέντρα. Πρόσφυγες θα γεμίσουν τα εργοστάσια -είτε ως εργάτες είτε ως εργοδότες.

Η ένταξη, όπως είναι φυσικό, δεν πραγματοποιείται μέσα στην τέλεια αρμονία ούτε χωρίς αντίδραση από την πλευρά των αυτοχθόνων. Είναι επίσης φυσιολογικό, παράλληλα με τις «διαπραγματεύσεις» με τους ντόπιους, να αυξάνουν οι διαφορές απόψεων. Ο αρχικός φόβος για μια κοινωνική αναστάτωση που θα οφειλόταν στην παρουσία των χιλιάδων περιθωριακών ατόμων αφήνει τη θέση του σε ανησυχίες σχετικές με τον ανταγωνισμό στον οικονομικό και επαγγελματικό τομέα, ανησυχίες που αγγίζουν όλα τα ελληνικά κοινωνικά στρώματα. Η ντόπια αστική τάξη από τη μια μεριά συνθηκολογεί κι από την άλλη αντιστέκεται και η δυσαρέσκεια παραμένει άλλοτε σιωπηρή κι άλλοτε έκδηλη.

Η αγροτική και η εργατική τάξη βλέπουν να εμπλουτίζεται το δυναμικό τους με ικανοποίηση αλλά ταυτόχρονα και με σκεπτικισμό. Αλλά είναι βέβαιο ότι οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις, που υποβόσκουν ή

εκδηλώνονται, δεν κάνουν άλλο παρά να επιβεβαιώνουν το πρώτο αληθινό βήμα της κοινωνικής ανάμιξης.

Βίκα Δ. Γκιτζελή, Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930), Επικαιρότητα, Αθήνα 1984, σσ. 260-263

Ιούλιος 2009

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A1.1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

1. Στις 25 Ιανουαρίου 1921 η Αναθεωρητική Εθνοσυνέλευση που προέκυψε από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ανακηρύχθηκε Συντακτική.
2. Οι πρόσφυγες εφάρμοσαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν το θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας.
3. Μετά τη διάλυση της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ), το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.
4. Ο παλαίμαχος πολιτικός Ιωάννης Σφακιανάκης, κατά την επανάσταση του Θερίσου, κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαράσταση προς τις Μεγάλες δυνάμεις.
5. Στις 14 Φεβρουαρίου 1913 αφαιρέθηκαν από το φρούριο της Σούδας οι σημαίες των Μεγάλων δυνάμεων και της Τουρκίας.

Μονάδες 10

A1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. ορεινοί
- β. «Υπηρεσία Ανοικοδομήσεως Ανατολικής Μακεδονίας»
- γ. «ροπαλοφόροι»

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Τι προέβλεπε η Σύμβαση της Λωζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) για την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας;

Μονάδες 12

A2.2. Στους αγώνες για τη δημιουργία αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας, από το 1917 έως τον Δεκέμβριο του 1918, ποιοι Έλληνες της Διασποράς αναδείχθηκαν πρωτεργάτες και ποια ήταν η δράση του Κ. Κωνσταντινίδη;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε και να εξηγήσετε τις ιδιομορφίες του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, από το τέλος του 19ου αιώνα ως την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Υπάρχουν για τους εργοδότες και άλλες πηγές εργατικού δυναμικού εκτός από την εσωτερική αγορά. Εκατοντάδες ισπανοί και ιταλοί μεταλλωρύχοι δουλεύουν στο Λαύριο. και γενικότερα, στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, οι αλλοδαποί εργάτες είναι ενδημικό φαινόμενο: σε όλα σχεδόν τα δημόσια έργα και σε πολλές βιομηχανίες εργάζονται Αλβανοί, Αρμένιοι, Ιταλοί. Έτσι, καθώς η ελληνική αγορά εργασίας πάσχει από χρόνια στενότητα, καθώς δεν υπάρχουν στην χώρα δεξαμενές εργατικού δυναμικού, οι επιχειρηματικές τάξεις αντλούν από την παγκόσμια δεξαμενή με ικανοποιητικούς όρους. [...] Το δικαίωμα των εργατών να αλλάξουν εργοδότη ισοσταθμίζεται με το δικαίωμα των εργοδοτών να τηλεγραφήσουν στην Καλαβρία ή την Καταλωνία ζητώντας εργάτες προς αντικατάσταση των οποιωνδήποτε απεργών.

Οι συνθήκες αυτές έχουν δύο συνέπειες. Αφενός, τα ημερομίσθια των Ελλήνων δεν εκτοξεύονται προς τα πάνω, αλλά κυμαίνονται σταθερά σε επίπεδο αντίστοιχο προς αυτά που ζητούν οι ξένοι· αφετέρου, όμως, παραμένουν αρκετά ικανοποιητικά επειδή, άλλωστε, πολλοί από τους ξένους είναι ειδικευμένοι. Έτσι, η εξαθλίωση των ελλήνων εργατών δεν προχωρεί πέρα από κάποιο σημείο· ούτε, βεβαίως, και η εργατική ταξική τους συνείδηση που, για να αναπτυχθεί, θα έπρεπε να συντρέχουν συνθήκες εξαθλίωσης και μάλιστα χωρίς την διέξοδο της επιστροφής στα χωριά και τα χωράφια-διέξοδο που οι έλληνες εργάτες, στην πλειονότητά τους, διατηρούν ανοιχτή. Παράλληλη συνέπεια: οι απεργίες σπανίζουν.

.....
Στην Ελλάδα δεν είναι μόνο το ότι πολλές ιδέες εισάγονται, άρα είναι φυσικό και να καθυστερούν. υπάρχουν επιπλέον και οι συνθήκες μιας οικονομίας που δεν έχει ακόμη εκβιομηχανιστεί. Δεν αρκεί η συντεχνιακή κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ψήφου και του συνεταιρίζεσθαι για να εδραιωθεί, στο Δίκαιο, το δικαίωμα της απεργίας. χρειάζεται και η ουσιαστική εμπειρία της απεργίας στην καθημερινή πραγματικότητα των ανθρώπων-δηλαδή, χρειάζεται εργασία στο εργοστάσιο, άρα βιομηχανία.
Γ. Β. Δερτιλής, Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920, τ. Α', εκδ. Εστία, Αθήνα 2005, σσ. 347, 350

ΘΕΜΑ Β2

Συνδυάζοντας τις ιστορικές γνώσεις σας και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α. στο αναθεωρητικό έργο του Ελευθερίου Βενιζέλου, κατά το πρώτο εξάμηνο του 1911 (Κείμενο Α)

Μονάδες 12

β. στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του κόμματος των Φιλελευθέρων (Κείμενο Β)

Μονάδες 13

ΚΕΙΜΕΝΟ

Α

Το Σύνταγμα του 1911, ενώ συνέθετε τη νομική έκφραση της συντελεσθείσας πολιτικής ανόδου της αστικής τάξης, απέφυγε (όπως και στο παρελθόν) να ταυτιστεί με αποφασιστικές τομές που είχαν διεκδικηθεί από τους επαναστάτες του 1909 και η όλη αναθεωρητική διαδικασία διοχετεύτηκε στην εδραίωση της εγκαθίδρυσης «κράτους δικαίου» που συμβάδιζε με τις θέσεις του Βενιζέλου για συστηματική αναδιοργάνωση και λειτουργία της κρατικής μηχανής σύμφωνα προς τα πρότυπα των προηγμένων δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Η αναθεώρηση του 1911 προσπάθησε να εκφράσει και να ρυθμίσει ένα νέο συσχετισμό δυνάμεων στο συνασπισμό της εξουσίας αφήνοντας άθικτες όμως τις εξουσίες του βασιλιά και συναρτώντας τη συνταγματική διασφάλιση των βασιλικών προνομίων από τη μη καθιέρωση, με ρητή συνταγματική διάταξη, της «δεδηλωμένης».

Πάυλος Β. Πετρίδης, Πολιτικές Δυνάμεις και Συνταγματικοί Θεσμοί στη Νεώτερη Ελλάδα (1844 έως 1940), εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 95.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το Κόμμα των Φιλελευθέρων ήταν το μόνο ελληνικό κόμμα, ιδίως κατά τη δεκαετία του 1910, που διέθετε κάποιες οργανώσεις βάσης (τις «Λέσχες των Φιλελευθέρων») των οποίων η δραστηριότητα εξακολουθούσε ακόμα και κατά τις μη προεκλογικές περιόδους. Η δύναμη, βέβαια, και η παρέμβαση αυτών των οργανώσεων στη λειτουργία του κόμματος υπήρξαν περιορισμένες και η δραστηριότητά τους εμβρυακή. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων, εξάλλου, δεν κατόρθωσε ποτέ να γίνει κόμμα μαζών, ούτε να οργανώσει το συνέδριό του. Ο δε συγκεντρωτικός χαρακτήρας της διεύθυνσής του ήταν, πέρα από κάθε αμφιβολία, απόλυτος. Η μονοκρατορία του Βενιζέλου αδιαφιλονίκητη.

Η αδυναμία του Κόμματος των Φιλελευθέρων να γίνει ένα δημοκρατικά οργανωμένο και με έντονη εσωτερική ζωή κόμμα μαζών μπορεί να αποδοθεί σε παράγοντες που έχουν σχέση τόσο με τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού κοινωνικού χώρου, όσο και στο χαρακτήρα αυτού του κόμματος που αντικατοπτρίζει επίσης τις ιδιαίτερες συνθήκες γέννησής του. Η αντίσταση, πρώτ' απ' όλα, των τοπικών κομμάτων συνέβαλε σε αυτό κατά πολύ.

.....

Η προσωπικότητα του Βενιζέλου καθώς και η θέση που καταλάμβανε στους κόλπους του κόμματος δεν άφηναν και πολλές ευκαιρίες σε ένα ενδεχόμενο κομματικό μηχανισμό, είτε για να φθάσει σε μια δημοκρατική λειτουργία, είτε για να πάρει σοβαρές πρωτοβουλίες. Με τον ίδιο τρόπο που η παρουσία του στο κέντρο του ελληνικού πολιτικού συστήματος, στο σύνολό του, προκαλούσε ένα είδος εξάρθρωσής του, [...] έτσι, και για ένα παραπάνω λόγο, ο οργανωτικός μηχανισμός του κόμματός του δύσκολα θα μπορούσε να αναπνεύσει αυτόνομα δίπλα στον Βενιζέλο. Περίπτωση επεξεργασίας συλλογικής κομματικής βούλησης γινόταν αδιανόητη. Ο Βενιζέλος γινόταν υποκατάστατο σκέψης και δράσης των βενιζελικών. *Θανάσης Διαμαντόπουλος, Ο Βενιζελισμός της Ανόρθωσης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1985, σσ. 57-58, 71-72*

Ιούνιος 2010

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της Στήλης I και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της Στήλης II, ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση. Στη Στήλη I περισεύουν τρία ονόματα.

Στήλη I	Στήλη II
1. Χαρίλαος Τρικούπης	α. Διοίκηση Τραπεζούντας (1916-1918)
2. Μητροπολίτης Χρυσανθος	β. Χάρτης της Δημοκρατίας του Πόντου
3. Σεβαστός Κυμινήτης	γ. Αρχή της δεδηλωμένης
4. Γεώργιος Θεοτόκης	δ. Ίδρυση της Πολιτοφυλακής της Κρήτης
5. Αλέξανδρος Κουμουνδούρος	ε. Αιτήματα της «Νέας Γενιάς»
6. Ιωάννης Σφακιανάκης	
7. Κ. Κωνσταντινίδης	
8. Αλέξανδρος Ζαΐμης	

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον
- β. Ομάδα των Ιαπώνων
- γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

B1 Ποιοι συνασπίστηκαν γύρω από τον Βενιζέλο στην αντιπαράθεσή του με τον πρίγκιπα Γεώργιο (μονάδες 5) και ποια ήταν η αντίδρασή τους στην προκήρυξη των εκλογών στο τέλος του 1904; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2 Ποιες συνταγματικές τροποποιήσεις ψήφισε η Ελληνική Βουλή το 1911 (μονάδες 8) και ποιους νόμους η κυβέρνηση Βενιζέλου στο ίδιο χρονικό διάστημα; (μονάδες 7)

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1 Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να αναφερθείτε στην αποζημίωση των Ελλήνων ανταλλάξιμων για τις περιουσίες που εγκατέλειψαν και στις διαδικασίες προσδιορισμού αυτής.

Μονάδες 25

Η αποζημίωση των ανταλλάξιμων

Τα περιουσιακά στοιχεία που εθεωρείτο ότι επιδέχονταν αποζημίωση ήταν: α) τα ακίνητα κάθε είδους, αστικά και αγροτικά, β) τα κινητά αγαθά που δεν πουλήθηκαν επί τόπου ούτε μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα και γ) οι καλλιεργημένοι αγροί μαζί με τα προϊόντα τους, συμπεριλαμβανομένων και των εσόδων τα οποία έχασε ο ανταλλάξιμος. Ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων βρέθηκαν εκπρόθεσμοι, είτε γιατί ήλθαν στην Ελλάδα μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής (αιχμάλωτοι, πρόσφυγες από τη Ρωσία, Κωνσταντινουπολίτες) είτε γιατί δεν μπορούσαν να υποβάλουν δήλωση λόγω ασθένειας, φυλάκισης ή ανηλικιότητας (περίπτωση ορφανών). Η προκαταβολή θα δινόταν σε εκείνους που δεν είχαν μέχρι τότε αποκατασταθεί, με τη διευκρίνιση ότι η απλή υποτυπώδης στέγαση στους οικισμούς της ΕΑΠ (Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων) ή του ελληνικού κράτους δεν θα εθεωρείτο ως αποκατάσταση.

Προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία της αποζημίωσης, χωρίς να επιβαρυνθεί πολύ ο κρατικός προϋπολογισμός, αποφασίστηκε η έκδοση ομολογιών με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου. [...] Το 20% της προσωρινής αποζημίωσης δόθηκε σε μετρητά και το υπόλοιπο σε ομολογίες. Παρά την πρόσκαιρη ανακούφιση, η προσωρινή αυτή λύση δεν έκλεισε το ζήτημα. Οι προσφυγικές οργανώσεις αξίωναν την πλήρη αποζημίωση όπως εξάλλου προέβλεπε η σύμβαση της Λωζάνης, με αποτέλεσμα το θέμα να λάβει διαστάσεις και να γίνει αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης.

Για την οριστική εκτίμηση των εγκαταλειφθεισών περιουσιών συστάθηκαν 1.114 Πρωτοβάθμιες Επιτροπές Εκτίμησης, μία ή περισσότερες για καθεμία από τις 934 χριστιανικές κοινότητες της Τουρκίας. Τα ποικίλα προβλήματα που ανέκυψαν επέβαλαν αρχικά τη δημιουργία 52 Δευτεροβάθμιων Επιτροπών, 31 στην Αθήνα και 21 στην επαρχία, και στη συνέχεια, το Μάιο του 1927, 20 .ευτεροβάθμιων Επιτροπών (Εφετεία της Ανταλλαγής), 8 στην Αθήνα και 12 στην επαρχία. Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 7ος Τόμος: Ο Μεσοπόλεμος (1922-1940), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 84-85.

Δ1 Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να αναφερθείτε στους σκοπούς (μονάδες 5), την οργάνωση (μονάδες 5) και το έργο (μονάδες 15) της Τράπεζας της Ελλάδος μέχρι τις αρχές του 1932.

Μονάδες 25

Κείμενο

Το καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος κατοχύρωνε την ανεξαρτησία της από την πολιτική εξουσία με διατάξεις που ήταν από τις πιο προωθημένες της εποχής.[...]

Η κύρια αποστολή που ανατέθηκε στη νέα τράπεζα ήταν να εγγυάται τη μετατρεψιμότητα του νομίσματος. Για να την εκπληρώσει η τράπεζα διέθετε το αποκλειστικό προνόμιο έκδοσης τραπεζογραμματίων και δικαιούνταν, σύμφωνα με το καταστατικό της, να ελέγχει τη νομισματική κυκλοφορία και την πίστη. Το καταστατικό προέβλεπε ότι το εκδοτικό προνόμιο μπορούσε να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή, αν η τράπεζα αποτύγχανε να εξασφαλίσει τη σταθερότητα της αξίας των τραπεζογραμματίων της σε χρυσό. [...]

[...] Το καταστατικό όριζε το ελάχιστο του καλύμματος των κυκλοφορούντων τραπεζογραμματίων στο 40%. Το κάλυμμα περιλάμβανε χρυσό και ξένο συνάλλαγμα ελεύθερα μετατρέψιμο σε χρυσό. [...]

Η διοίκηση της τράπεζας ανετίθετο στο διοικητικό συμβούλιο. Αυτό αποτελείτο από τον διοικητή, τον υποδιοικητή και εννέα μέλη. Τουλάχιστον τρία από τα μέλη του εκπροσωπούσαν τον εμπορικό και βιομηχανικό κόσμο και άλλα τρία τον αγροτικό κόσμο της χώρας. [...]

Η κυβέρνηση διατηρούσε επίσης το δικαίωμα να διορίζει έναν επίτροπο στην τράπεζα. Πρώτοι διοικητής και υποδιοικητής διορίστηκαν οι Αλέξανδρος Διομήδης και Εμμανουήλ Τσουδερός αντιστοίχως, οι οποίοι κατείχαν ως τότε αυτές τις θέσεις στην Εθνική Τράπεζα. [...]

Το Πρωτόκολλο της Γενεύης ρητώς προόριζε τη νέα τράπεζα να λειτουργήσει ως τραπεζίτης της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση ανέλαβε την υποχρέωση να συγκεντρώσει στην Τράπεζα της Ελλάδος όλες τις εισπράξεις και τις πληρωμές του κράτους και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

Χρ. Χατζηϊωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα, Τόμος Β', Μέρος 1ο: Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940, Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2002, σσ. 262-263.

Ιούλιος 2010

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- β. Λαϊκό Κόμμα (1910)
- γ. Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας ευνόησε την ανάπτυξη και τη διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.
- β. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αι. εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιούργησε στην Ελλάδα η σταφιδική κρίση.
- γ. Το εγχείρημα της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος τον Μάρτιο του 1922 απέφερε στην ελληνική οικονομία 1,2 δισεκατομμύρια δραχμές.
- δ. Η ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης υπό την πίεση του προσφυγικού προβλήματος οδήγησε την αγροτική οικονομία της Ελλάδας σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας.
- ε. Η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ το 1925 ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην Αθήνα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιοι λόγοι συντέλεσαν στην παρακμή του ρωσικού κόμματος κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας (1844-1864);

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Πώς υλοποιήθηκε η παλιννόστηση των προσφύγων στη Μικρά Ασία (1918-1920) και ποιες συνθήκες αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά την άφιξή τους εκεί;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στη διαδικασία με την οποία ο Αλέξανδρος Ζαΐμης ανέλαβε το αξίωμα του Υπατου Αρμοστή της Κρήτης (μονάδες 10) και στο έργο που επιτέλεσε στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής (μονάδες 15).

Μονάδες 25

Κείμενο

Ο βασιλιάς Γεώργιος, σε απάντηση της ευρωπαϊκής διακοινώσεως, έσπευσε αυθημερόν να υποδείξει, ως αντικατάσταση του πρίγκιπα Γεωργίου, τον Αλέξανδρο Ζαΐμη, πολιτικό ηγέτη έμπειρο και μετριοπαθή. Η υποχώρηση του πρώτου και η μεταβίβαση του ύπατου αξιώματος της Κρητικής Πολιτείας στο νέο αρμοστή πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1906. Η σθεναρή στάση της ελληνικής κυβερνήσεως και η προσαρμογή του πρίγκιπα Γεωργίου στις οδηγίες της κατέστησαν δυνατή την έγκαιρη απομόνωση των αδιάλλακτων φιλοπριγκιπικών στοιχείων, τα οποία επιδίωξαν να ματαιώσουν την αναχώρησή του.[...]

Η προκήρυξη του νέου ύπατου αρμοστή προς τον κρητικό λαό, ευθύς μετά την άφιξή του στη Μεγαλόνησο, προήγγελλε την εφαρμογή του κοινοβουλευτικού συστήματος. [...] Η παροχή αμνηστίας προς τους υπεύθυνους των αιματηρών γεγονότων, που συνόδευσαν την αποχώρηση του πρίγκιπα Γεωργίου, υπογράμμιζε την επιθυμία του νέου κυβερνήτη να συμβάλει στην αποκατάσταση της εσωτερικής ομόνοιας. Η ολοκλήρωση εξάλλου των εργασιών της νέας Συντακτικής Εθνοσυνελεύσεως σε διάστημα τεσσάρων μόνο μηνών επιβεβαίωνε την οριστική κατίσχυση της νομιμότητας και την εμπέδωση των φιλελεύθερων κοινοβουλευτικών αρχών. Σειρά νέων νομοθετημάτων συνέτεινε στη βελτίωση της λειτουργίας των διοικητικών μηχανισμών αλλά και στην πληρέστερη θεσμοποίηση της αυτονομίας. Η οργάνωση ιδιαίτερα της κρητικής πολιτοφυλακής, κάτω από την εποπτεία Ελλήνων αξιωματικών, παρείχε τις προϋποθέσεις για τη σύντομη αντικατάσταση των διεθνών αγημάτων...

Ιστορία του ελληνικού έθνους, Τόμος Ι.: Νεώτερος ελληνισμός από το 1881 ως το 1913, Αθήνα: «Εκδοτική Αθηνών» Α.Ε., 1977, σσ. 213-214.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη διπλωματική δραστηριότητα που ανέπτυξε το 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος, όσον αφορά το Ποντιακό Ζήτημα, στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης στο Παρίσι (μονάδες 15) και στις διαπραγματεύσεις του με τους Αρμένιους μέχρι την υπογραφή της συνθήκης φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ τον Μάρτιο του 1921 (μονάδες 10).

Μονάδες 25

Κείμενο

Α

Την ουσιαστική ευθύνη για την προβολή των ποντιακών θέσεων στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης ανέλαβε ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Από το 1919 ως το 1922 ο θρησκευτικός αυτός ηγέτης υπήρξε ο δυναμικός εκφραστής του κινήματος για την ίδρυση ποντιακού κράτους. Σε τελευταία ανάλυση ο Χρύσανθος, καθώς και όλες οι ποντιακές οργανώσεις, επιθυμούσε την ένωση του Πόντου με το ελεύθερο ελληνικό

κράτος. [...] Έτσι, μαζί με τον Τοποτηρητή του Πατριαρχικού Θρόνου, Μητροπολίτη Προύσης Δωρόθεο, και τον Πατριαρχικό σύμβουλο γιατρό Αλέξανδρο Παππά, ο Χρύσανθος πήγε στο Παρίσι για να αντιπροσωπεύσει εκεί στην Διάσκεψη τα δίκαια του αλύτρωτου ποντιακού ελληνισμού. Χωρίς χρονοτριβή ο Χρύσανθος, με την βοήθεια του Παππά, προετοίμασε ένα εκτενές υπόμνημα [...] (με το οποίο) ζητούσε την απαλλαγή του ελληνικού στοιχείου από το τουρκικό και την ίδρυση ενός «Αυτονόμου ελληνικού Κράτους». [...] Ο Γάλλος διπλωμάτης (Ζύλ Καμπόν) επέδειξε στον Μητροπολίτη να προετοιμάσει το έδαφος παρουσιάζοντας τις αξιώσεις του στους Βρετανούς και Αμερικανούς αντιπροσώπους. Την απόδειξη αυτή ο Χρύσανθος ακολούθησε χωρίς καθυστέρηση. υπό το πνεύμα εκείνου του υπομνήματος μίλησε ο Μητροπολίτης στο Γάλλο πρωθυπουργό Πουανκαρέ καθώς και στα μέλη της αγγλικής αποστολής. Στον Κλεμανσώ ειδικά έδωσε και πρόσθετο σημείωμα περί του ποντιακού ζητήματος...

Α. Αλεξανδρής Η ανάπτυξη του εθνικού πνεύματος των Ελλήνων του Πόντου, 1918-1922: Ελληνική εξωτερική πολιτική και τουρκική αντίδραση, στο: Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την εποχή του, με την εποπτεία Θ. Βερέμη και Ο. Δημητρακόπουλου (Δοκίμιο-Ιστορία, 1), Αθήνα: Φιλιππούτης, 1980, σσ. 436-437.

Κείμενο Β

Ο Χρύσανθος ακολουθώντας τις οδηγίες του Βενιζέλου, συνομίλησε ανεπίσημα με τους Αρμενίους αντιπροσώπους στη Διάσκεψη της Ειρήνης τον Μάιο του 1919 στο Παρίσι. Έτσι, παρόλο που παρέμεινε ένας αφοσιωμένος θιασώτης του ποντιακού κινήματος ανεξαρτησίας, μετά τις συναντήσεις του με τον Βενιζέλο δέχθηκε να διερευνήσει τις πιθανότητες αρμενο-ποντιακής συνεργασίας. Μια τέτοια πρόταση έγινε περισσότερο ελκυστική μετά την αποτυχία του Μητροπολίτη να εξασφαλίσει συγκεκριμένη βοήθεια για την ίδρυση χωριστού κράτους Πόντου κατά τη διάρκεια των διπλωματικών του ενεργειών στην Ευρώπη το καλοκαίρι του 1919. [...] Συνεχίζοντας τη διπλωματική του προσπάθεια, ο Χρύσανθος έφθασε στην αρμενική πρωτεύουσα Εριβάν. Εκεί έλαβε μέρος σε παρατεταμένες συνδιασκέψεις με την αρμενική κυβέρνηση από τις 10 ως τις 16 Ιανουαρίου 1920. [...] Τελικά, αυτές οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις τερματίστηκαν όταν οι έλληνες Πόντιοι και η αρμενική κυβέρνηση του Εριβάν συμφώνησαν να δημιουργηθεί μια «ποντιο-αρμενική συνομοσπονδία», έμεινε όμως να καθορισθεί επακριβώς ο βαθμός ομοσπονδοποίησής της. Η συμφωνία υπογράφηκε από τον Αρμένιο Πρωθυπουργό Α. Χατισιάν και τον Μητροπολίτη Χρύσανθο...

Α. Αλεξανδρής Η ανάπτυξη του εθνικού πνεύματος των Ελλήνων του Πόντου, 1918-1922: Ελληνική εξωτερική πολιτική και τουρκική αντίδραση,

στο: Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την εποχή του, με την εποπτεία Θ. Βερέμη και Ο. Δημητρακόπουλου (Δοκίμιο-Ιστορία, 1), Αθήνα: Φιλιππούρης, 1980, σσ. 446-448.

Μάιος 2011

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1 Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

α. Το «Χάτι Χουμαγιούν» (1856) οδήγησε στη σταδιακή υποχώρηση του δυσμενούς κλίματος για τους υπόδουλους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

β. Τον Απρίλιο του 1916 ο τούρκος βαλής Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή Μπέη παρέδωσε τη διοίκηση της Τραπεζούντας στον Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη.

γ. Από τα αντιβενιζελικά κόμματα πιο διαλλακτικά ήταν τα κόμματα του Δημητρίου Ράλλη και του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη.

δ. Το 1^ο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την Ελληνική Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος.

ε. Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.

Μονάδες 10

A2 Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

α. Τάγματα εργασίας

β. Πατριαρχική Επιτροπή (1918)

γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

B1.α. Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος; (μονάδες 5) **β.** Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2. Πώς εξελίχθηκε το Κρητικό Ζήτημα από την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων μέχρι τον Φεβρουάριο του 1913;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

G1 Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται:

α. Να προσδιορίσετε τους στόχους της αγροτικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1917. (μονάδες 8) **β.** Να αναφερθείτε στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης

μεταρρύθμισης και στα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν στην πορεία της. (μονάδες 17)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τὰ μέτρα ἀπαλλοτριώσεως θεσπίσθηκαν στὶς 20 Μαΐου 1917, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἐπεκτάθηκαν μὲ μερικὲς ἀλλαγές γιὰ νὰ περιλάβουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταρρύθμιση ἀποσκοποῦσε στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν κτημάτων ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 στρέμματα. Οἱ κολλῆγοι καὶ οἱ ἀγροτικοὶ ἐργάτες, τόσο οἱ ντόπιοι ὅσο καὶ οἱ πρόσφυγες, θὰ ἔπαιρναν ἀγροτικὸς κλήρους, εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπαλλοτριωμένες γαῖες τῶν τσιφλικιῶν, εἴτε ἀπὸ γαῖες τοῦ δημοσίου. Κανένα ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, ὅμως, δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀμέσως. Ἐπίσης, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιφλίκια δὲν ἀπαλλοτριώθηκε τὸ 1917, καὶ μόνο ἓνα τὸ 1918. Καὶ πάλι ἐξωτερικὲς ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὁ πόλεμος καὶ, ἀργότερα, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία ἀπορρόφησαν ὅλη τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβερνήσεως· μετὰ τὸ 1922, μὲ τὴ μεγάλη εἰσροὴ προσφύγων, ἀναγκάστηκαν πιά οἱ κυβερνήσεις τῆς χώρας νὰ δώσουν ὀριστικὴ λύση στὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα. [...]

Τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν σχέση μὲ τὴ διακίνηση προϊόντων, τὴν παραδοσιακὴ ἐκμετάλλευση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ ἀπὸ τοὺς μεσάζοντες, τὴν ἔλλειψη κεφαλαίων καὶ τοὺς τοκογλυφικοὺς ὅρους δανειοδοτήσεως ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐλεύθερη ἀγορὰ, ἔκαναν ἀκόμη πιὸ αἰσθητὴ τὴν ἀνάγκη συλλογικῆς ἀσφάλειας ποὺ πρόσφεραν οἱ συνεταιρισμοί [...].

[...] Ἡ ἴδρυση τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν Ἀθήνα, στάθηκε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἄμεσης κρατικῆς παρεμβάσεως στὴν ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἔστω καὶ ἂν ἡ παρέμβαση ἦταν στὴν ἀρχὴ ὑποτυπώδης.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΕ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1913 ὡς 1941, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 2008, σσ. 75-76.

Δ1 Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στις επιπτώσεις από την άφιξη των Μικρασιατῶν προσφύγων στον τομέα της ελληνικῆς βιομηχανίας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αξιοσημείωτες ἦταν οἱ επιπτώσεις ἀπὸ τὴν εγκατάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης καὶ στὸν επιχειρηματικὸ τομέα. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ διευρύνθηκε μὲ τὴν προσθήκη μεγάλου ἀριθμοῦ καταναλωτῶν ἐνῶ, ταυτόχρονα, ἀπὸ τὸν αστικὸ προσφυγικὸ πληθυσμὸ ἀντλήθηκε φθηνὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ ἀλλὰ καὶ εἰδικευμένοι τεχνίτες. Ἡ χώρα πλουτίστηκε μὲ ἀνθρώπους δεδομένης επιχειρηματικῆς

ικανότητας και πείρας, που πρωταγωνιστούσαν στις μεγάλες αγορές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όπως αναφέρεται στην έκδοση της ΚΤΕ του 1926, στους 7.000 εμπόρους και βιομηχάνους γραμμένους στο Επιμελητήριο της Αθήνας, οι χίλιοι ήταν πρόσφυγες, ενώ στον Πειραιά η αναλογία ήταν μεγαλύτερη. Από την αρχή η πολιτική της ΕΑΠ ενθάρρυνε την εγκατάσταση βιομηχανιών στους συνοικισμούς, με σκοπό την εκτόνωση της ανεργίας. Επρόκειτο όμως, κατά το μεγαλύτερο μέρος, για μικρές βιοτεχνικές μονάδες, οι οποίες ενισχύθηκαν από το κράτος, την ΕΑΠ ή την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με κοινωνικά και όχι αναπτυξιακά κριτήρια. Καινούριοι βιομηχανικοί βιοτεχνικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν (ταπητουργία, μεταξουργία, πλαστικά, βυρσοδεψία) και δόθηκε νέα ώθηση στην κλωστοϋφαντουργία και τη βιοτεχνία ειδών διατροφής. Άνθιση γνώρισε και η βιομηχανία οικοδομικών υλικών, ο μόνος κλάδος που υποκατέστησε μαζικά τις εισαγωγές στο Μεσοπόλεμο. Στη δεκαετία 1922-1932 διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων και αυξήθηκε ο όγκος και η αξία της παραγωγής, χωρίς όμως να επέλθει κάποια δομική αλλαγή. Η βιομηχανία θα αρχίσει να κινείται με ταχύτερους ρυθμούς το 1931, χάρη κυρίως στην πολιτική υποκατάστασης των εξαγωγών που ακολουθεί το ελληνικό κράτος μετά την κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Γ. Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Η δύσκολη προσαρμογή στις νέες συνθήκες», στο: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 7^{ος} τόμος: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940: Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 97-98.

Ιούνιος 2011

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Διχοτόμηση της δραχμής (Μάρτιος 1922)
- β. Εκλεκτικοί
- γ. Ηνωμένη Αντιπολίτευσις (Κρήτη)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το 1907 ψηφίστηκαν νόμοι οι οποίοι απαγόρευαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες.
- β. Στην περίοδο μεταξύ των συνταγμάτων του 1844 και του 1864

ουσιαστικά δεν ικανοποιήθηκε κανένα από τα αιτήματα του ρωσικού κόμματος, τα οποία είχαν σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία.

γ. Τον Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της ανατολικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα.

δ. Η ΕΑΠ (Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων) λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930.

ε. Την άνοιξη του 1932 η κυβέρνηση της Ελλάδας δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες ενέργειες έγιναν για την οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας μετά την αναχώρηση των ξένων Ναυάρχων (10 Δεκεμβρίου 1898) και μέχρι την ορκωμοσία της πρώτης κυβέρνησης της Κρήτης;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα δύο αποσπάσματα της ομιλίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πλατεία Συντάγματος (5 Σεπτεμβρίου 1910), να αναφερθείτε στις βασικές θέσεις του πολιτικού του προγράμματος.

Κείμενο Α

«Συμπολίται,

Γνωρίζετε ποία υπήρξαν τα αίτια, τα οποία προεκάλεσαν την εξέγερση του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκη να υπομνήσω αυτά εις υμάς δια μακρών... Αστική δικαιοσύνη εφαρμόζουσα προς ρύθμισιν των σχέσεων του συγχρόνου βίου νομοθεσίαν χρονολογουμένην από 15 και 20 αιώνων... Εμπορική νομοθεσία χρονολογουμένη από ενός αιώνα... Ποινική διαδικασία ήτις... κινείται βραδύτατα... Δημοσία εκπαίδευσις, ήτις... εκτρέφει δι' ανεπαρκούς άλλως τε μορφώσεως τροφίμους του προϋπολογισμού ανικάνους διά κάθε άλλο πλουτοπαραγωγόν επάγγελμα. Εκκλησία... περιοριζομένη εις ξηρούς τύπους... Έλλειψις αγροτικής ασφαλείας... Αδιαφορία εντελής προς τας εργατικές και αγροτικές τάξεις... Ανικανότης προς παρασκευήν αναλόγου προς τους πόρους της χώρας αλλά φερεγγύου και ετοιμοπολέμου πάντοτε στρατιωτικής δυνάμεως...».

Γιάννης Κορδάτος, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, τ. Ε', σσ. 210 κ. ε., στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση)*, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 90.

Κείμενο Β

[...] Δέν ἔρχομαι ἐνταῦθα ὡς ἀρχηγός νέου καί ἐσχηματισμένου κόμματος. Ἔρχομαι ἀπλῶς σημαιοφόρος νέων πολιτικῶν ιδεῶν καί ὑπό τήν σημαίαν ταύτην καλῶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες συμμερίζονται τάς ιδέας ταύτας, ἐμπνέονται ἀπό τόν ἱερόν πόθον ν' ἀφιερῶσωσι πάσας τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, νά συντελέσωσιν εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῶν ιδεῶν τούτων.

[...] Δεν παραγνωρίζω, συμπολίται, τάς δυσχερείας κατά τῶν ὁποίων ἔχει νά παλαίση ὁ ἀνορθωτικός ἀγών διά νά στεφθῆ ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀλλά πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι παρά την φθοράν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἦν ἀπειργάσθη τόσον μακρά κακοδιοίκησις, οἱ ὑλικοί καί ἠθικοί πόροι τοῦ ἔθνους εἶναι ἀκόμη τοσοῦτοι, ὥστε εἰς χεῖρας ἐμπνευσμένων ἐργατῶν τῆς ἀνορθώσεως νά ἀρκέσωσιν εἰς ἀναδημιουργίαν Ἑλλάδος ἀνταποκρινομένης πρός τάς ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἱκανῆς νά ἐπισπάσῃ τήν ἐκτίμησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καί νά καταλάβῃ ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ Οἰκογενεῖα τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, δυναμένης δέ τέλος, ὅταν γίνῃ καί ἠθικῶς καί ὑλικῶς ἰσχυρά, νά συντελέσῃ πρός ἐξασφάλισιν τῆς Ἀνατολικῆς Εἰρήνης ὑπό ὄρους ἀσφαλίζοντας εἰς πάντας τούς κατοικοῦντας τήν Ἀνατολήν λαούς τήν πρόοδον καί την εὐημερίαν. (Ζητωκραυγαί καί παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μελέτες καί Κείμενα γιά τήν περίοδο 1909 - 1940*, Αθήνα - Κομοτηνή: «Ἐκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα», χ.χ., σσ. 81-83.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη συμβολή του διαμετακομιστικού εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη του Ποντιακού Ελληνισμού κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Στήν Τραπεζούντα τό 1869 ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν εἶχε φθάσει στά 62.787.464 φράγκα, μέ χώρες προελεύσεως κατά σειρά: Ἀγγλία, Περσία, Γαλλία, Ρωσία, Ἑλβετία καί προτελευταία τήν Ἑλλάδα μέ 131.150 φράγκα, καί τῶν ἐξαγωγῶν στά 37.901.438 φράγκα, μέ προορισμό κατά σειρά: Περσία, Κωνσταντινούπολη, Ρωσία, Γαλλία, Καύκασο κ.ἄ. Τόν ἴδιο χρόνο εἶχαν ἔρθει στό λιμάνι τῆς Τραπεζούντας 297 ἀτμόπλοια καί 704 ἰστιοφόρα. Μὲ τις χερσαῖες συγκοινωνίες καί ἰδιαιτέρα ἀπό τὸ δρόμο Τραπεζούντας - Ἐρζερούμ - Ταυρίδας πολλά καραβάνια μετέφεραν

ἐμπορεύματα πρὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς τὴν Περσία καὶ ἄλλες χῶρες.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1833 ὡς τὸ 1881, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.435.

Κείμενο Β

Στὸν Πόντο ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα περιοριζόταν στὴν παραλιακὴ ζώνη καὶ σ' αὐτὴ πάλι ἤκμαζε τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο. Τὸ σπουδαιότερο κέντρο ἦταν ἡ Τραπεζούντα, πού βρισκόταν στὸ τέρμα τοῦ χερσαίου δρόμου καὶ στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐπικοινωνίας τῆς Περσίας καὶ τῆς Κασπίας μὲ ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ μὲ τὴ Δύση. Τὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἀναπτύχθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ το 1883, ὅταν ἡ Ρωσία ἀπέκλεισε τὴν ὁδὸ μὲσω Καυκάσου στὸ περσικὸ ἐμπόριο, μέχρι το 1906, ὅποτε ἀποκαταστάθηκε πάλι ἡ ἐπικοινωνία μὲσω Ρωσίας. Στὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἡ ἑλληνικὴ ναυτιλία ἔπαιζε σημαντικὸ ρόλο - ἐρχόταν τρίτη στὶς εἰσαγωγὲς καὶ ἐξαγωγὲς στὸ λιμάνι τῆς πόλεως. Ὑπῆρχε ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν, ἐνῶ οἱ ντόπιοι μεγάλοι τραπεζικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι τῶν Γ. Καπαγιαννίδη, ἀδελφῶν Φωστηροπούλου καὶ τῶν Θεοφύλακτου καὶ Λεοντίδη ἤλεγχαν τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Δεύτερη σὲ σημασία ἐρχόταν ἡ Ἀμισὸς (Samsun) πού ἤκμαζε ὡς κέντρο ἐξαγωγῆς καπνοῦ καὶ διέθετε καὶ αὐτὴ ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν. Ἡ Κερασούντα καὶ τὰ Κοτύωρα ἤκμαζαν ἐπίσης· καὶ ἐκεῖ τὸ ἐμπόριο ἦταν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΔ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.372.

Κείμενο Γ

[...] Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων τοῦ Πόντου ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ὀφείλεται κατὰ ἓνα μέρος στὴν εὐνοϊκὴ μεταχείριση πού ἀπολάμβαναν ἀπὸ τὴν τσαρική Ρωσία καὶ σὲ μικρότερο βαθμὸ ἀπὸ ἄλλες μεγάλες Δυνάμεις. Οἱ πολύγλωσσοι Ἕλληνες ἔμποροι ὑπῆρξαν πολῦτιμοι συνέταιροι, ἐπειδὴ γνώριζαν καλὰ τίς τοπικὲς ἐμπορικὲς συνθῆκες καὶ εἶχαν ἐκτεταμένους ἐπαφές μὲ ἑλληνικὲς παροικίες στὴν Εὐρώπη καὶ σ' ὀλόκληρη τὴν ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἦταν ἐξίσου πολῦτιμοι γιὰ τὴν προώθηση εὐρωπαϊκῶν καὶ ἰδιαίτερα ρωσικῶν πολιτικῶν φιλοδοξιῶν σὲ βάρους ὀθωμανικῶν ἐδαφῶν. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς διέθεταν συχνὰ διπλωματικὰ διαβατήρια ἢ ἀπήλαυαν προστασία εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ὀφελήματα ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν διομολογήσεων. Μ' αὐτὲς τίς συνθῆκες ὁ ἀριθμὸς τῶν μουσουλμάνων ἐμπόρων στὴ Μαύρη Θάλασσα μειώθηκε σημαντικὰ σὲ ἀριθμὸ καὶ δύναμη γύρω στὰ τέλη τοῦ περασμένου καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Αλ. Ἀλεξανδρῆς, *Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ τουρκικὴ ἀντίδραση,*

στό: Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την εποχή του, με την έποπτεία Θάνου Βερέμη και Οδυσσέα Δημητρακόπουλου, Αθήνα: Φιλιππούτσας, 1980, σσ. 427-428.

ΜΑΪΟΥ 2012

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Φεντερασιόν
- β. Πεδινόι
- γ. Εθνικό Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Στον ελληνικό χώρο το πρόβλημα της έγγκειας ιδιοκτησίας γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.
- β. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α' το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.
- γ. Η αστική στέγαση των προσφύγων που κατέφυγαν στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922) συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική.
- δ. Ο παλαίμαχος κρητικός πολιτικός Ι. Σφακιανάκης κάλεσε τον λαό σε καθολική συμπαρατάση προς τους επαναστάτες του Θερίσου (21 Μαρτίου 1905).
- ε. Η πολιτική των νεοτουρκικών κυβερνήσεων έναντι των Ελλήνων βρισκόταν σε πλήρη συμφωνία με τις εξαγγελίες του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες ήταν οι πολιτικές εξελίξεις στο Κρητικό Ζήτημα μετά τη συμφωνία στις Μουρνιές (2 Νοεμβρίου 1905) και έως την ανάληψη της Ύπατης Αρμοστείας της Κρήτης από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια πλεονεκτήματα, που επέτρεπαν μια θετική οικονομική πορεία, εξασφάλισε η Ελλάδα στη διάρκεια του Μεσοπολέμου (1919-1939);

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται παρακάτω, να αναφερθείτε στο περιεχόμενο του Συντάγματος του 1844 σχετικά με:

- α) τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών (μονάδες 4)
- β) το δικαίωμα της ψηφοφορίας και την εκλογική διαδικασία (μονάδες 9)
- γ) την κατανομή των εξουσιών (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ο Εκλογικός Νόμος καθιέρωνε την εκλογή τῶν βουλευτῶν με πλειοψηφικὸ σύστημα δύο γύρων, πὸν θὰ διεξαγόταν με ἄμεση, σχεδὸν καθολικὴ, καὶ μυστικὴ ψηφοφορία. Δικαίωμα ψήφου δινόταν στοὺς πολίτες (ἄρρενες) ἡλικίας 25 ἐτῶν συμπληρωμένων, «ἔχοντας προσέτι ἰδιοκτησίαν τινὰ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἔχουσι τὴν πολιτικὴν διαμονὴν των, ἢ ἐξασκοῦντας ἐν αὐτῇ ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα, ἢ ἀνεξάρτητον ἐπιτήδευμα». Ἐξαιροῦνταν «α) Οἱ διατελοῦντες ὑπὸ ἀνάκρισιν ἐπὶ κακουργήματι, β) Οἱ προσκαίρως ἢ διὰ παντὸς στερηθέντες κατὰ συνέπειαν δικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν, γ) Οἱ στερούμενοι τῆς ἐλευθέρως διαχειρίσεως τῆς περιουσίας των».

Ν. Διαμαντοῦρος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1833 ὡς 1881, Αθήνα: Εκδοτικὴ Αθηνῶν, 2000, σ.112.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο Βασιλιάς δεν ἦταν μόνον ὁ ἀνώτατος ἀρχοντας, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτατο καὶ κυρίαρχο ὄργανο τοῦ κράτους, ἀποδεχόταν δηλαδὴ μόνον ἐκείνους τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἐξουσίας του, που εἶχαν διατυπωθεῖ ρητῶς στο Σύνταγμα. Ἡ μοναρχικὴ πηγὴ τῆς ἐξουσίας προέκυπτε καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ συνταγματικὸ κείμενο, που ἀναγνώριζε τὸ πρόσωπο τοῦ Βασιλιά ὡς ἱερό καὶ ἀπαραβίαστο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρόβλεψη ὅτι ἡ δικαιοσύνη πηγάζει ἀπὸ τὸ Βασιλιά καὶ ἀπονέμεται ἐν ὀνόματί του. Ἡ μοναρχία ἦταν ὁμῶς περιορισμένη μέσα στα ὅρια που ἔθετε ἡ ἴδια με τὸ παραχωρημένο Σύνταγμα. Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1844 εἰσήγαγε τὴν ἀρχὴ τῆς διάκρισης των ἐξουσιῶν. [...] Ἡ νομοθετικὴ πρωτοβουλία καὶ τὸ δικαίωμα τῆς κυρώσεως των νόμων ἀνήκε στο Βασιλιά. Με τὸ διορισμὸ των μελῶν τῆς Γερουσίας καὶ τῆς διάλυσης, χωρὶς περιορισμὸ, τῆς Βουλῆς, ὁ Βασιλιάς συγκέντρωνε ἐκτεταμένες ἀρμοδιότητες.

Η. Μαυρομούστακου, Πολιτικοὶ Θεσμοὶ καὶ Διοικητικὴ Οργάνωση, στο: Ἱστορία του Νέου Ἑλληνισμοῦ, 1770-2000, 4ο ς τόμος: Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, 1833-1871, Ἡ Ἐθνικὴ Εστία καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Οθωμανικῆς Αυτοκρατορίας, Αθήνα: Ἑλληνικὰ Γράμματα, 2003, σ.43.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Περί συντάξεως της Πολιτείας

Άρθρον 15. Η νομοθετική εξουσία ενεργείται συνάμα υπό του Βασιλέως, της Βουλής και της Γερουσίας.

Άρθρον 20. Η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον Βασιλέα, ενεργείται δε διά των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων Υπουργών.

Άρθρον 21. Η δικαστική εξουσία ενεργείται διά των δικαστηρίων, αι δε δικαστικά αποφάσεις εκτελούνται εν ονόματι του Βασιλέως.

Περί της Βουλής

Άρθρον 59. Η Βουλή σύγκειται εκ Βουλευτών, εκλεγομένων των εχόντων δικαίωμα προς τούτο πολιτών, κατά τον περί εκλογής Νόμον.

Α. Σβάλος, Τα Ελληνικά Συντάγματα, σσ. 153, 155, 161 (Στο: Αξιολόγηση των μαθητών στο μάθημα: «Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας», τεύχ. 1ο, Αθήνα:ΥΠ.Ε.Π.Θ.–Κ.Ε.Ε., 1999, σ. 197).

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο και τον πίνακα που σας δίνονται παρακάτω, να εξηγήσετε για ποιους λόγους η ΕΑΠ, κατά την αποκατάσταση των προσφύγων, έδωσε το βάρος στη γεωργία και προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

[...] Σε καμία χώρα δεν μπορούσε να αποκλειστεί η πιθανότητα εσωτερικών ταραχών. Οι πρόσφυγες διεκδικούσαν όλο και περισσότερα, ιδιαίτερα εκείνοι που ζούσαν στις πόλεις και ήταν σε θέση να κάνουν την οργή τους αισθητή διαδηλώνοντας στους δρόμους. Η όλη προσπάθεια εγκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα έχει πολλές φορές κατηγορηθεί για «προκατάληψη υπέρ των αγροτών» και για το γεγονός ότι σε μία επταετία εντατικής λειτουργίας [της ΕΑΠ] διατέθηκαν μόνο δύο εκατομμύρια στεγλίνες για τα στεγαστικά προγράμματα των πόλεων, ενώ για τα προγράμματα της υπαίθρου διατέθηκαν 10,5 εκατομμύρια. Είναι αλήθεια ότι υπήρχαν κοινωνικοί, πολιτικοί και στρατηγικοί λόγοι για την εγκατάσταση των προσφύγων κυρίως στα εδάφη της βόρειας Ελλάδας. Οι πόλεις και οι κωμοπόλεις ήταν ήδη υπερπλήρεις, ανθυγιεινές και κινδύνευαν να μετατραπούν σε εστίες πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής. Δεν υπήρχε απλός τρόπος να βρεθεί εργασία για τους πρόσφυγες των αστικών κέντρων χωρίς να δημιουργηθεί δυσφορία στον υπάρχοντα πληθυσμό. Οι αγροτικές περιοχές στο βορρά, αντίθετα, ήταν σχετικά έρημες ακόμα και πριν την έξοδο των μουσουλμάνων. Μετά την έξοδο, η κυβέρνηση συνειδητοποίησε τη στρατηγική ανάγκη να εποίκισει το συντομότερο αυτά τα εδάφη με αγρότες που [...] αποτελούσαν πολύτιμο προμαχώνα στις τυχόν βλέψεις των Σλάβων για την βόρεια Ελλάδα. Όσο πιο γρήγορα πήγαιναν να εγκατασταθούν στα εδάφη της

ελληνικής Μακεδονίας τόσο το καλύτερο.

Br. Clark, Δυο φορές ξένος: Οι μαζικές απελάσεις που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη Ελλάδα και Τουρκία, μετ. Β. Ποταμιάνου, Αθήνα: Ποταμός, 2007, σ. 243

ΠΙΝΑΚΑΣ

Κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1928)		
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μακεδονία	638253	52.2%
Στερεά Ελλάδα	306193	25.1%
Δυτ. Θράκη	107607	8.8%
Νησιά Ανατ. Αιγαίου	56613	4.6%
Θεσσαλία	34659	2.8%
Κρήτη	33900	2.8%
Πελοπόννησος	28362	2.3%
Ήπειρος	8179	0.7%
Κυκλάδες	4782	0.4%
ΣΥΝΟΛΟ	1221849	100%

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 155.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 18 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Οργανικός Νόμος (1900)
- γ. ΕΑΠ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της Στήλης Α και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της Στήλης Β, ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση. Από τη Στήλη Β περισεύουν δύο χρονολογίες.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών	α. 1682
2. Ίδρυση Σ.Ε.Κ.Ε.	β. 1862
3. Ίδρυση Φροντιστηρίου Τραπεζούντος	γ. 1915
4. Διπλή παραίτηση Βενιζέλου	δ. 1917
5. Συμφωνία Αθηνών	ε. 1918
	στ. 1924
	ζ. 1926

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο Κρητικό Ζήτημα από τις εκλογές του Μαρτίου του 1910 μέχρι και τη συγκρότηση Επαναστατικής Συνέλευσης στην Κρήτη (3 Ιανουαρίου 1912).

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Να παρουσιάσετε τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του 1929-32 στο εξωτερικό εμπόριο και στην πολιτική ζωή της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τις γενικότερες διεθνείς εξελίξεις.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε στη λειτουργία του ελληνικού πολιτικού συστήματος από το 1844 μέχρι το τέλος του Κριμαϊκού Πολέμου (1856), προσδιορίζοντας: α) τις εκλογικές πρακτικές και τα χαρακτηριστικά της διακυβέρνησης του Κωλέττη (μονάδες 10), β) την πολιτική τακτική του Όθωνα απέναντι στα κόμματα (μονάδες 7) και γ) τις επιπτώσεις του Κριμαϊκού Πολέμου στην ελληνική πολιτική ζωή (μονάδες 8).

Μονάδες 25

Κείμενο Α: [Εκλογικές παρατυπίες]

«Προέκειτο να κυρωθώσι φιλικαί εκλογαί; Ευθύς και αι δεινόταται παραβιάσεις παρεσιωπώντο ή εχαρακτηρίζοντο επουσιώδεις παρατυπία: και η μεν βία, η στάσις¹ αυτή, απεκαλούντο δικαία άμυνα, η δε αδικία, ακολασία, το ψεύδος, δικαιοσύνη, μετριότης, αλήθεια. Και αυταί αι λέξεις ήλλαξαν σημασίαν: η μεν παραβίασις των καλπών ωνομάσθη συστολή² των σανίδων, αι δε σαπουνοκασέλαι και τα σακκούλια κάλπαι, η λύμανσις³ των σφραγίδων τυχαία σύντριψις, οι συμβολαιογράφοι επί της ψηφοφορίας επιτροπαί και οι απόβλητοι του λαού εκλεκτοί αυτού...».

Νικόλαος Δραγούμης, *Ιστορικά Αναμνήσεις*, τ. 2, Αθήνα 1973, σ. 93, στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου* (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 74.

1 στάσις : ανταρσία

2 συστολή : σπάσιμο

3 λύμανσις : φθορά, καταστροφή

Κείμενο Β: [Το Στέμμα και τα κόμματα]

[...]Αναμφίβολα το Στέμμα αναχαίτισε επίσης τη δυνατότητα των κομμάτων να επιτείνουν τη λανθάνουσα εμφύλια διαμάχη που σιγόβραζε

πάντα κάτω από την επιφάνεια. Εμποδίζοντας καθένα από τα κόμματα να μονοπωλήσει την εξουσία, μετρίασε κάποιες από τις πικρές εχθρότητες της περιόδου της Επανάστασης. Αποστέρησε εν μέρει τα κόμματα από τη στρατιωτική τους δύναμη με τη διάλυση των ατάκτων και τη δημιουργία στρατιωτικού μηχανισμού βασισμένου στην απόλυτη νομιμοφροσύνη προς το Στέμμα.[...]. Μια και κανένα κόμμα δεν μονοπωλούσε τη διοίκηση, το καθένα ήταν κατά μία έννοια ομάδα αντιπολίτευσης (ακόμη και όταν ήταν πρόσκαιρα το ευνοούμενο κόμμα), και ως ομάδες αντιπολίτευσης, που αντιμάχονταν την κεντρική διοίκηση, τα κόμματα αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν συγκεντρωτικές μεθόδους στη δράση τους και συνακόλουθα να αυξήσουν την εσωτερική τους συνοχή.

J. A. Petropoulos, Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους στο Ελληνικό Βασίλειο (1833-43), στο: Γ. Β. Δερτιλής - Κ. Κωστής (επιμ.), Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (18ο ς -20ό ς αι.), Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδοτικός Οίκος Αντ. Ν. Σάκουλα, 1991, σ. 210.

Κείμενο Γ: [Αγγλογαλλική διακοίνωση προς την Ελλάδα]

[...] Σύμπασα η διαγωγή της Ελληνικής Κυβερνήσεως κατά τους τελευταίους αυτούς χρόνους δεν μας επιτρέπει πλέον να θεωρώμεν αυτήν ως ουδετέραν ως προς την Τουρκίαν, μήτε ως φίλην της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας. [...] Η Ελληνική Κυβέρνησις οφείλει ν' αναμένη τας συνεπείας των ιδίων αυτής πράξεων. Εάν δ' αι συνέπειαι αύται αποβώσιν επικίνδυνοι εις τον Θρόνον και εις την μέλλουσαν ευημερίαν της Ελλάδος, η ευθύνη θα επιπέση επί των Ελλήνων Υπουργών, οίτινες εφάνησαν διατελούντες εν τη αγνοία ή εν τη απρονοησία των αληθών συμφερόντων της χώρας των».

Σπ. Πήλικας, Απομνημονεύματα, σ. 176, στο: Β. Σκουλάτος-Ν. Δημακόπουλος- Σ. Κόνδης, Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη (1789-1909), για την Γ' Τάξη του Ενιαίου Λυκείου, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2003, σσ. 268-9.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε διεξοδικά στην αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων (σκοπός, εγκατάσταση, παροχή κλήρου και στέγαση).

Μονάδες 25

Κείμενο Α: [Κατασκευή προσφυγικών κατοικιών]

«Η κατασκευή των κατοικιών έγινε με δύο τρόπους: [...] Στην πρώτη περίπτωση, πολλοί από τους εργολάβους αντιμετώπισαν σοβαρές δυσκολίες, κυρίως στις περιοχές όπου είναι προβληματική η μεταφορά καθώς και η εξεύρεση υλικών και εργατικών χεριών. Παράλληλα η Επιτροπή δεν έχει λόγους να είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένη από τις υπηρεσίες των εργολάβων, ιδιαίτερα όταν οι τεχνικοί μας υποχρεώνονται

να παραλαμβάνουν εργασία κακής ποιότητας υπό την πίεση των άμεσων αναγκών για τη στέγαση των προσφύγων. Ο δεύτερος τρόπος συνίσταται στην παροχή προς τους πρόσφυγες ξυλείας, κεραμιδιών και καρφιών, υλικών δηλαδή που θα πρέπει να μεταφερθούν από μακριά, καθώς και χρημάτων για την πληρωμή των μαραγκών και των χτιστάδων. Οι πρόσφυγες παρέχουν την ανειδίκευτη εργασία και εκτελούν τις μεταφορές των υλικών. Ένας εργοδηγός επιβλέπει την ποιότητα και την ποσότητα της εργασίας και δίδει προκαταβολές σε χρήμα ή είδος ανάλογα με την σημειούμενη πρόοδο».

Απολογισμός δράσης της ΕΑΠ (1926) για τα τρία πρώτα χρόνια λειτουργίας της, Κοινωνία των Εθνών, Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα, Αθήνα 1997, σσ. 65-69, στο: Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Τάξης Ενιαίου Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Βιβλίο του Καθηγητή, Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2001, σ. 80.

Κείμενο Β: [Περιορισμοί στη χρήση προσφυγικών κλήρων]

[...] Από την κατάτμηση των μεγάλων αγροκτημάτων προέκυψε ένας τύπος γεωργικής εκμετάλλευσης που χαρακτηριζόταν από μικρούς διάσπαρτους κλήρους αλλά ισομερώς κατανομημένους. [...] Η αποκατάσταση των προσφύγων και ακτημόνων συνοδεύτηκε από περιορισμούς σχετικά με την ελευθερία εκποίησης και κληρονομικής μεταβίβασης των κλήρων που απέβλεπαν στη συγκράτηση των αγροτικών πληθυσμών στην ύπαιθρο και καθιστούσαν πρακτικά αδύνατη τη συγκέντρωση της γης από λίγους μεγαλοκτηματίες. Η καλλιέργεια του κλήρου ήταν αυτοπρόσωπη και έπρεπε να είναι συνεχής για μια 25ετία στην περίπτωση των προσφύγων. Αλλά ακόμη και μετά την εξόφληση των χρεών και την απόκτηση οριστικών τίτλων, δεν μπορούσε να εκποιηθεί παρά ένα τμήμα του και αυτό μόνο σε περίπτωση που ο κλήρος θα υπερέβαινε σε έκταση τα 10 στρέμματα φυτειών ή τα 5 στρέμματα καπνοχώρων.

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, τόμος 7ο ς : Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940. Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4η ς Αυγούστου, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 109.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΜΑΪΟΥ 2013

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Πολιτοφυλακή της Κρήτης
- β. Κοινωνιολογική Εταιρεία
- γ. Συνθήκη του Νεϊγύ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα ονόματα των προσωπικοτήτων με τα αξιώματα, τα οποία αυτές κατείχαν, αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της πρώτης στήλης με έναν αριθμό της δεύτερης στήλης (Περισσεύουν δύο ονόματα).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Κωνσταντίνος Φούμης	1. Αρχηγός Γαλλικού Κόμματος
β. Αλέξανδρος Κουμουνδούρος	2. Αρχηγός Ορεινών
γ. Ιωάννης Κωλέττης	3. Αρχηγός Πεδινών
δ. Γερμανός Καραβαγγέλης	4. Υπουργός της «Προσωρινής Κυβέρνησης της Κρήτης»
ε. Δημήτριος Βούλγαρης	5. Μητροπολίτης Αμάσειας
στ. Επαμεινώνδας Δεληγιώργης	
ζ. Κωνσταντίνος Κανάρης	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα από το τέλος του πολέμου του 1897 μέχρι την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί (1909);

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης για την ίδρυση Ποντιακής Δημοκρατίας;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε τις ακόλουθες πτυχές του αγροτικού ζητήματος στη Θεσσαλία:

- α) Τις πρακτικές των ιδιοκτητών των τσιφλικιών (μονάδες 6)
- β) Τις θέσεις του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη στο ζήτημα αυτό (μονάδες 6)
- γ) Τα προβλήματα και τις διεκδικήσεις των κολίγων (μονάδες 7), καθώς και την εξέλιξη του ζητήματος αυτού από το 1907 μέχρι και το 1910 (μονάδες 6).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΑΙΩΝ» ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΣΙΦΛΙΚΑΔΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]

Καὶ ὅμως τίς θὰ πίστευε ὅτι οἱ νέοι κύριοι τῶν χωριῶν, οἱ ἀπὸ τῆς[Ἵψηλῆς] Πύλης ἀγοράσαντες ταῦτα, εἰσὶν ἀπαιτητικώτεροι τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς [...] Ἑλληνας γεωργούς; Παρὰ τοῖς Τούρκοις ἀνεγνωρίζετο τοῖς χωρικοῖς ἡ κυριότης τῆς οἰκίας καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς [...] Ἀλλὰ οἱ νέοι κύριοι [...] ἐκβιάζουσιν τοὺς δυστυχεῖς νὰ τοὺς πληρώνουσι ἐνοίκιον διὰ τὰς οἰκίας, εἰς ἃς κατοικοῦσιν καὶ ἃς οἱ χωρικοὶ θεωροῦσι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ὡς ἰδίας. Ἀλλὰ αἱ ἐνστάσεις τῶν χωρικῶν εἰς μάτην. Ἐπιδείκνυται αὐτοῖς τὸ τῆς ἀγοραπωλησίας ἔγγραφον, ἐν ᾧ¹ καὶ αἱ οἰκίαι ἐπωλήθησαν τῷ νέῳ κυρίῳ.

1 Ἐν ᾧ: Με το οποίο .

Ζ. Δ. Παπαδημητρίου, «Το αγροτικό ζήτημα και η δράση του Μαρίνου Αντύπα στη Θεσσαλία», στο: Π. Πετράτος (επιμ.), *Μαρίνος Αντύπας (1872-1907)* , *Επιστημονικό Συνέδριο, Αγία Ευφημία, 16-19 Μαρτίου 2006, Πρακτικά, τόμ. Α', Αγία Ευφημία: Δήμος Πυλαρέων, 2009, σσ. 157-158.*

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]

Ὁ ἴδιος ὁ Τρικούπης διευκρίνιζε μὲ σαφήνεια τὴ στάση του στὴ βουλή: «... ἐὰν ἐπιβάλωμεν τὴν διανομὴν τῶν κτημάτων εἰς τοὺς καλλιεργητάς, ὅπως μοῦ τὸ ζητεῖτε, θὰ ἐκδιώξωμεν ἐξ Ἑλλάδος τὸ χρῆμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀντιθέτως, ὀφείλομεν νὰ προσελκύσωμεν τὰ κεφάλαια αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐκφοβίσωμεν... Ἡ κατάστασις εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρέπει νὰ παραμείνη ὡς ἔχει, διότι τοῦτο ἀπαιτοῦν τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας μας...»[...] Μόνο ὁ Δηλιγιάννης, λόγω τῆς μόνιμης ἐχθρότητάς του ἔναντι τῶν «πλουτοκρατῶν τῆς διασποράς», ἐπιχείρησε τὸ 1896 νὰ περάσει ἀπὸ τὴ βουλή ἓνα νόμο γιὰ τὴν ἀπαλλοτριώση ἑνὸς μέρους τῶν τσιφλικιῶν ὑπὲρ τῶν καλλιεργητῶν τους. [...] Ἡ κατάθεσις καὶ μόνον τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ τοῦ Δηλιγιάννη τὸ 1896 στὴ βουλή ἦταν στὴν πραγματικότητα ἡ πρώτη ἐπίσημη ἀναγνώρισις, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα μεγάλης γαιοκτησίας στὴ βόρεια Ἑλλάδα, τὸ «θεσσαλικὸ πρόβλημα».

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους , τομ. ΙΔ': *Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913* , *Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 2000, σσ. 70, 72.*

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΩΝΑ

Το Φεβρουάριο του 1910 τα μέλη της Πανθεσσαλικῆς Επιτροπῆς Ἀγῶνα υπέβαλαν υπόμνημα στο βασιλιά Γεώργιο Α', επιδιώκοντας τὴν παρέμβασή του: «... Δεν εἴμεθα κύριοι τῆς γῆς, ἢν καλλιεργούμεν, οὔτε τῆς καλύβης, ἔνθα διαμένομεν [...] καὶ οὔτε μας επιτρέπουσιν ελε υθέραν ἰδιοκτησίαν. [...] Μας ἐξωθούσιν², ὅταν θέλωσι καὶ με τα κινητὰ πράγματα ἡμῶν καὶ με τα μέλη τῆς οικογενείας, περιφερόμεθα ἀπὸ

χωρίον εις χωρίον, ὡσπερ Αθίγγανοι. Ο γεωργικός πληθυσμός ελαττούται, η δε γεωργία ολοταχώς οπισθοδρομεί. Η τοκογλυφία ακμάζει και η ελonoσία μας θερίζει.

Και ὁμως ευρισκόμεθα πλησίον των συνόρων. Είμεθα οι Ακρίται. Όταν ὁμως η αγροτική τάξις είναι ευχαριστημένη εκ της θέσεώς της, τότε το καθεστώς είναι περισσότερον εξησφαλισμένον. Καλλίτερος δε βασιλεύς είναι εκείνος, ὅστις καθιστά την ὑπαιθρον γόνιμον χώραν. Εν Δανία η δουλοπαροικία κατηργήθη από του 1788 έτους και στήλη ελευθερίας υπενθυμίζει το γεγονός τούτο. Διατί να μη στηθή [στήλη ελευθερίας] και εν Ελλάδι;»

2 Μας εξωθούν : Μας κάνουν έξωση .

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 6ο ς τόμος: Η εθνική ολοκλήρωση (1909-1922). Από το κίνημα στο Γουδί ως την Μικρασιατική Καταστροφή, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004, σ. 273.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

α) Την αστική στέγαση των προσφύγων, ὅπως αυτή ξεκίνησε, με πρωτοβουλία του κράτους και της ΕΑΠ, από την Αθήνα και τον Πειραιά, με τη δημιουργία νέων συνοικισμών (μονάδες 13) και β) τον τρόπο στέγασης των ευπόρων προσφύγων, καθώς και των απόρων που δεν είχαν ακόμη αποκατασταθεί (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ]

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Καισαριανή αντανακλά τη γενική κατάσταση στην Ελλάδα, της αδιαφορίας και της εγκατάλειψης. Η μοναδική παρηγοριά των κατοίκων ήταν ο καθαρός αέρας. Ίσως αν δεν υπήρχε το φυσικό αυτό δώρο να είχε νεκρωθεί ο συνοικισμός, καθώς οι συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται από άθλιες έως αβίωτες.

Αρχικά οι πρό σφυγες εγκαταστάθηκαν σε σκηνές, όπου παρέμειναν για αρκετό χρονικό διάστημα. Κατόπιν κατασκευάστηκαν από το κράτος 500 ξύλινα παραπήγματα και 1000 πλινθόκτιστα δωμάτια. Η επιτροπή αποκαταστάσεως ανέλαβε να βελτιώσει τη θέση των προσφύγων και κατασκεύασε 350 σπίτια με τρεις ή τέσσερις κατοικίες διαφόρων τύπων.

[...] Η κατάσταση των ανθρώπων που έμεναν στα παραπήγματα ήταν απελπιστική, αρκεί να σημειωθεί ότι σε κάθε ξύλινο σπιτάκι κατοικούσαν δύο οικογένειες. [...] Η ύδρευση του προσφυγικού αυτού πληθυσμού γινόταν με βυτία του δήμου και τις ελλείψεις τις αναπλήρωναν οι υδροπώλες, οι οποίοι εμπορεύονταν το νερό. [...] Στο μεγάλο ρεύμα³ οι ακαθαρσίες, τα σκουπίδια, τα ράκη της ταπητουργίας παρουσίαζαν φρικτό θέαμα.

3 Ρεύμα : Ρέμα, κοίτη χειμάρρου .

Σπ. Τζόκας, «Η ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία και η εγκατάσταση στην Καισαριανή», στο: Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγούπολεις στην Ελλάδα. Επιστημονικό Συμπόσιο (11 και 12 Απριλίου 1997), Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, χ. χ., σ. 123.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[Η ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΠΟΡΩΝ]

Πολύ λίγοι [πρόσφυγες] είναι σε θέση να ξεφύγουν από τη λύση της πρόχειρης κατασκευής νοικιάζοντας ή ακόμη καλύτερα αναλαμβάνοντας οι ίδιοι την οικοδόμηση των κατοικιών τους. Στους τελευταίους παρέχονται οικοπέδα και δάνεια, ενώ το κράτος αναλαμβάνει τα έργα υποδομής. Οι περιπτώσεις της Νέας Σμύρνης, της Καλλίπολης και της Νέας Καλλικράτειας (στο νότιο άκρο της Πειραιϊκής) ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία. Το παράδειγμα της Νέας Σμύρνης είναι χαρακτηριστικό. Σμυρναίοι πρόσφυγες από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα στην πατρίδα τους οργανώνονται το 1923 και σε ένα χρόνο πετυχαίνουν την απαλλοτρίωση περιοχής ανατολικά της λεωφόρου Συγγρού. Το 1925 αρχίζει η οικοδόμηση σύμφωνα με το Σχέδιο Καλλιγά που προέβλεπε μεγαλύτερο πλάτος δρόμων.

Γ. Τζεδόπουλος (επιμ.), Πέρα από την καταστροφή. Μικρασιάτες Πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων. Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, 22007, σσ. 86-87.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[Η ΤΕΝΕΚΕΔΟΥΠΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ]

Ένα ολόκληρο χωριό, αποτελούμενο από μικροσκοπικά τενεκεδόσπιτα ξεπήδησε στα προάστεια της Θεσσαλονίκης, προσφέροντας μια πρωτόγονη στέγη σε τετρακόσιες οικογένειες, δηλαδή σε πάνω από δύο χιλιάδες άτομα. [...] [Οι καλύβες] είναι [...] απερίγραπτα στενάχωρες. Με τον τρόπο που έχουν κατασκευαστεί είναι αδύνατο να είναι αεροστεγείς το χειμώνα κι έτσι είναι κρύες και υγρές. Το καλοκαίρι ο καυτερός ήλιος που πέφτει στις τσίγκινες στέγες μετατρέπει τις παράγκες σε σωστούς φούρνους. Όσο θλιβερά κι αν είναι αυτά τα καταλύματα, προσφέρουν κάποιου είδους προστασία στους ενοίκους τους. [...] Όμως και στην καλύτερη περίπτωση [...] δεν αντιπροσωπεύουν παρά την κατώτατη βαθμίδα της πολιτισμένης ζωής.

Η. Morgenthau, Η Αποστολή μου στην Αθήνα. 1922-Το έπος της εγκατάστασης, μετ. Σ. Κασεσιάν, Αθήνα: Τροχαλία, 1994, σσ. 342-344.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2013

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εθνικόν Κομιτάτον
- β. Ροπαλοφόροι
- γ. Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Με το Σύνταγμα του 1844 προβλεπόταν η ύπαρξη Βουλής και Γερουσίας.
- β. Ο Πρίγκιπας Γεώργιος με αυστηρή προειδοποίηση έδινε στους επαναστάτες του Θέρισου προθεσμία 36 ωρών, για να καταθέσουν τα όπλα.
- γ. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθόδοξους, ενώ το 1928 μόλις 6%.
- δ. Στις 10 Μαρτίου 1921 ο Μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρυσανθος πρότεινε στον Υπουργό Εξωτερικών Μπαλτατζή συνεργασία με τους Κούρδους και τους Αρμένιους εναντίον του κινήματος του Κεμάλ.
- ε. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1928.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στο έργο της κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας, κατά τα δύο πρώτα χρόνια της λειτουργίας της.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε στην εκλογική αναμέτρηση του Αυγούστου του 1910 στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις πολιτικές δυνάμεις που αναμετρήθηκαν, τις επιδιώξεις τους και το εκλογικό αποτέλεσμα.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

- α) τους παράγοντες, οι οποίοι έδωσαν ώθηση στο ελληνικό εργατικό κίνημα, από την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα έως και την ίδρυση του ΣΕΚΕ (μονάδες 15) και
- β) τις αρχές και το πρόγραμμα του ΣΕΚΕ (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οί βαλκανικοί πόλεμοι με την επιστράτευση είχαν νεκρώσει πάσαν σοσιαλιστικήν ζύμωσιν εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπιστράτευσις, ὁ στρατιωτικὸς νόμος καὶ αἱ ἔθνη καὶ νίκαι μετέβαλον τὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ συγχρόνως οἱ πόλεμοι ἤνοιξαν νέους καὶ ἀνελπίστους ὀρίζοντας καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὴν μικρὰν ἄλλοτε Ἑλλάδα. Καὶ μαζί με τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς συγκοινωνίας, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδέα ἐπανευρίσκει τὴν ἐκδήλωσίν της. Ἡ ἀπήχησις τῆς Φεντερασιὸν ἔχει καὶ αὐτὴ εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν. [...] Τὸ 1918 εἰς 700 καὶ πλέον μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἠσχολοῦντο περὶ τοὺς 70.000 ἐργάτας βιομηχανίας. Ἄλλοι 60-70.000 τοῦλάχιστον ἐργάται βιοτεχνίας καὶ ἐμπορίου δέον νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν. Ἡ συντεχνιακὴ μορφή τῆς οἰκονομίας παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς τὴν καθαρῶς κεφαλαιοκρατικήν.

Α. Μπεναρόγιας, Ἡ πρώτη σταδιοδρομία τοῦ ἑλληνικοῦ προλεταριάτου, ἐπιμ. Α. Ἐλεφάντη, Αθήνα: «Κομμούνα», 1986, σσ. 86, 110.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΕΚΕ]

«Τὸ συνέδριον τοῦ Κόμματος δέχεται: τὴν κατάργησιν τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν ἐκδημοκρατήσιν τῆς νομοθετικῆς, ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας, δηλαδὴ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας ὡς μεταβατικῆς περιόδου διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτείας».

Γ. Κορδάτος, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργατικοῦ Κινήματος, Αθήνα: Ἐκδόσεις Μπουκουμάνης, 1972, σ. 315.

Τὸ σχέδιον πάνω στὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ποὺ υἰοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα Ἑλλάδος (ΣΕΚΕ), ἦταν τὸ ἀκόλουθο:
[...]

– Καταγγελία ὅλων τῶν μυστικῶν συνθηκῶν καὶ κατάργησις τῆς μυστικῆς διπλωματίας.

– Ἄμεσος ἀποστράτευσις καὶ γενικὸς ἀφοπλισμὸς καὶ κατεδάφισις ὅλων τῶν φρουρίων καὶ ὀχυρώσεων.

– Ἀποκατάστασις ὅλων τῶν ἔθνων μικρῶν καὶ μεγάλων μετὰ πλήρες δικαίωμα ν' ἀποφασίζουσι περὶ τοῦ συστήματος τῆς διοικήσεώς των.

– Κατάρτισις τῶν τωρινῶν συμμαχιῶν καὶ ἄμεσος σχηματισμὸς τῆς Κοινωνίας τῶν ἔθνων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπάντων.

Πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀνωτέρω ὄρων τὸ Σοσιαλιστικὸν Ἐργατικὸν Κόμμα τῆς Ἑλλάδος κρίνει ἀναγκαίαν καὶ ἐπείγουσαν τὴν σύγκλησιν διεθνoῦς σοσιαλιστικοῦ συνεδρίου οὗ αἱ ἀποφάσεις νὰ εἶναι ὑποχρεωτικαὶ δι' ὅλα τὰ ἐργατικὰ κόμματα.

Γ. Β. Λεονταρίτης, Τὸ Ἑλληνικὸ Σοσιαλιστικὸ Κίνημα κατὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον, μετ. Σ. Ἀντίοχος, Αθήνα: Ἐξάντας, 1978, σ. 270

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφέρετε τις αντιδράσεις των προσφύγων:

α) στην υπογραφή της Σύμβασης της Ανταλλαγής (Ιανουάριος 1923) (μονάδες 15) και

β) στην υπογραφή της Συμφωνίας της Άγκυρας (Ιούνιος 1930) (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΨΗΦΙΣΜΑ (21-1-1923)]

«Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, της Ανατολικής Θράκης και του Εύξεινου Πόντου [...] θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας [...] πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και την παγκόσμια ηθική [...] ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου, της ελευθερίας και της ιδιοκτησίας· ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών του. Ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Μικρασίας, αυτόχθονες από πανάρχαιους χρόνους στη γη που κατοικούσαν και πάνω στην οποία τα δικαιώματά τους είναι αναπαλλοτρίωτα και απαραράγραπτα δεν μετανάστευσαν με τη θέλησή τους αλλά εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους αντιμετωπίζοντας το φάσμα της σφαγής [...]. Οι αλύτρωτοι Έλληνες συναγμένοι εδώ και σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας αποφασίζουν και ψηφίζουν ομόφωνα να αξιώσουν τη δυνατότητα να παλιννοστήσουν στις πατρίδες τους κάτω από ουσιαστικές συνθήκες εγγύησης που θα καταστήσουν αυτήν την παλιννόστηση πραγματοποιήσιμη [...]. Σε αντίθετη περίπτωση καταγγέλλουν την αδικία που τους γίνεται, σαν μία προσβολή δίχως προηγούμενο κατά της ανθρωπότητας και του πολιτισμού».

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ' Γενικού Λυκείου, Θεωρητική Κατεύθυνση, Αθήνα: ΙΤΥΕ, "Διόφαντος", 2013, σσ. 151-152.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ

Ἡ συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν ἐπικύρωση τοῦ οἰκονομικοῦ συμφώνου τῆς 10ης Ἰουνίου γρήγορα θὰ στραφεῖ γύρω ἀπὸ τὴν ἀδικία ποὺ γινόταν σὲ βάρος τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου καὶ τὶς ἀποζημιώσεις ποὺ θὰ ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ τοῦ δοθοῦν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν ἀποσβεστικὸ συμψηφισμὸ τῶν λογαριασμῶν μὲ τὴν Τουρκία.

Ἡ συζήτηση δὲν κρατήθηκε πάντα σὲ ἐπίπεδα ἀξιοπρέπειας [...]. Ἡ ἀτμόσφαιρα παρέμεινε ἠλεκτρισμένη ὄχι μόνο ἐξαιτίας τῆς παρουσίας

ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσταμάτητης παρέμβασης τῶν προσφύγων βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι ἔχοντας ἀφήσει καὶ οἱ ἴδιοι μεγάλες περιουσίες στὴ Μ. Ἀσία εἶχαν κάθε συμφέρον νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἄποψη ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἔπρεπε νὰ ὑποκαταστήσει τὸ τουρκικὸ στὶς ὑποχρεώσεις ποὺ δημιούργησε ἢ σύμβαση ἀνταλλαγῆς ὡς πρὸς τὴν ἀνταλλάξιμη περιουσία. [...]

Οἱ πρόσφυγες βουλευτὲς τῆς Ἑνώσης Φιλελευθέρων, ἀνεξάρτητα ἢ κατὰ ὁμάδες, θὰ ὑψώσουν βέβαια φωνὴ διαμαρτυρίας ἐναντίον τῆς θυσίας ποὺ θὰ ὑποστοῦν οἱ συμπατριῶτες τους. Θὰ δοῦν στὶς συμφωνίες αὐτὲς τὴν ἐπισφράγιση τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς.[...]

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι γενικὰ ἐπικράτησαν τρεῖς τάσεις: 1) Ἡ ἀδιάλλακτη, ποὺ τὴν ἐκπροσωποῦσαν οἱ ὀργανωτὲς τοῦ προσφυγικοῦ συλλαλητηρίου. Γί' αὐτοὺς τὸ ἑλληνικὸ δημόσιο ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ καταβάλλει στοὺς πρόσφυγες ὀλοκληρωτικὴ ἀποζημίωση. 2) Ἡ διαλλακτικὴ τάση, ποὺ ἀναγνώριζε ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κράτος δὲν ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ ἀποζημιώσει ὀλοκληρωτικὰ τοὺς πρόσφυγες ἀλλὰ ὅτι εἶχε τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση νὰ ἀποπερατώσει τὴν προσφυγικὴ ἀποκατάσταση, πράγμα ποὺ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὶς θέσεις καὶ τὶς ὑποσχέσεις τοῦ Βενιζέλου. 3) Ὁ μέσος ὄρος, ποὺ θέλησε νὰ κατοχυρώσει τὴν ἐπιφύλαξη τῶν δικαιωμάτων ποὺ εἶχαν οἱ πρόσφυγες.

Ιφ. Αναστασιάδου, Ὁ Βενιζέλος καὶ τὸ Ἑλληνοτουρκικὸ Σύμφωνο Φιλίας 1930, στο: Μελετήματα γύρω ἀπὸ τὸν Βενιζέλο καὶ τὴν ἐποχὴ του, ἐποπτεία Θ. Βερέμη καὶ Ὁδ. Δημητρακόπουλου, Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 326-328.

10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε τὸ περιεχόμενο των ἀκόλουθων ὁρῶν:

- α. Αγροτικὴ μεταρρύθμιση
- β. Κίνημα στο Γουδί
- γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τὶς προτάσεις ποὺ ἀκολουθοῦν, γράφοντας στο τετράδιό σας τὴ λέξη **Σωστό** ἢ **Λάθος** δίπλα στο γράμμα ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν κάθε πρόταση:

- α. Ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπιρροή των σοσιαλιστικῶν ὁμάδων καὶ των εργατικῶν ὁμαδοποιήσεων, στο τέλος τοῦ 19ο υ αἰῶνα, ἦταν σαφῶς μεγαλύτερη στὴν Ελλάδα ἀπὸ ἐκεῖνη ποὺ ἀσκήσαν ἀντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικὲς χώρες τῆς Δύσης ἀλλὰ καὶ σε βαλκανικὲς.
- β. Στο τέλος τοῦ 1904 ἔληξε ἡ περίοδος τῆς Γενικῆς Συνέλευσης (στὴν Κρήτη) καὶ προκηρύχθηκαν ἐκλογές γιὰ τὴν ἀνάδειξη 64 βουλευτῶν.

γ. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη.

δ. Το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα.

ε. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε: **α)** στην οργάνωση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων, σε επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα (μονάδες 7) και

β) στους λόγους για τους οποίους δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα, κατά την ίδια περίοδο. (μονάδες 6)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε: **α)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρυσάνθου για το ποντιακό ζήτημα, κατά το συνέδριο Ειρήνης (1918-1919) στο Παρίσι (μονάδες 6) και **β)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Αμάσειας Γερμανού Καραβαγγέλη, κατά το 1921, για το ίδιο ζήτημα. (μονάδες 6)

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α) στις εκλογικές αναμετρήσεις του Νοεμβρίου 1910 (αμέσως μετά την παραίτηση Δραγούμη) και του Μαρτίου του 1912, καθώς και στον συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων που προέκυψαν από αυτές (μονάδες 15) και

β) στη στάση του Βενιζέλου ως πρωθυπουργού της Ελλάδας στο Κρητικό ζήτημα μέχρι και τις 12 Οκτωβρίου 1912. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στις 6 Οκτωβρίου [1910] ορκίσθηκε η κυβέρνηση υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος ανέλαβε και τα υπουργεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών [...] Στις 8 Οκτωβρίου, ο πρωθυπουργός ανέπτυξε στο κοινοβούλιο τις βασικές κυβερνητικές θέσεις. [...] Όταν [...] στις 9 Οκτωβρίου ολοκληρώθηκε η συζήτηση γύρω από τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησεως, [...] ο νέος πρωθυπουργός έσπευσε να επιζητήσει την ψήφο εμπιστοσύνης [...]. Όταν διαπιστώθηκε η έλλειψη απαρτίας* [...] ο Βενιζέλος υπέβαλε στο βασιλιά την παραίτησή του και εισηγήθηκε [...] τη διάλυση του σώματος. [...] Και ο Γεώργιος Α',

διαισθανόμενος το εντεινόμενο λαϊκό ρεύμα υπέρ του Βενιζέλου δε δίστασε να δεχθεί την εισήγηση του πρωθυπουργού.

Στις 12 Οκτωβρίου δημοσιεύτηκε [...] η προκήρυξη νέων εκλογών [...]. Η πρωτοβουλία του ανώτατου άρχοντα προκάλεσε τη ζωντανή αντίδραση των παλαιών κομμάτων. Ο Γ. Θεοτόκης, ο Δ. Ράλλης και ο Κ. Μαυρομιχάλης, επικεφαλής των τριών ισχυρότερων κομματικών σχηματισμών, αποφάσισαν να καταγγείλουν τη βίαιη διάλυση της βουλής και να απόσχουν από την επικείμενη εκλογική αναμέτρηση. Η ερμηνεία της δραματικής αποφάσεως των τριών ηγετών ήταν εντούτοις στην ουσία συνυφασμένη λιγότερο με την καταγγελία της βασιλικής πρωτοβουλίας και περισσότερο με τη συνειδητοποίηση του πολιτικού αδιεξόδου όπου είχαν περιπέσει.[...] Έτσι σε θέση αδυναμίας, η ηγεσία του παλαιού πολιτικού κόσμου κατέφυγε στο μέτρο της αποχής, με την ελπίδα ότι στο άμεσο μέλλον θα ήταν δυνατό να επιχειρήσει την τελική αναμέτρηση σε πεδίο περισσότερο πρόσφορο.

Διερωτάται κανείς αν ο παλαιός πολιτικός κόσμος είχε καταστεί ανίκανος να σταθμίσει τη βαρύτητα των νέων καθοριστικών παραγόντων της ελληνικής δημόσιας ζωής ή αν είχε εναποθέσει τις ελπίδες του στην πιθανή φθορά της νέας κυβερνήσεως.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ': Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 20002, σ. 273-274.

**απαρτία: ο αριθμός στη σύνθεση μελών (συνέλευσης, συμβουλίου κλπ που απαιτείται, προκειμένου να θεωρηθεί έγκυρη μια συνεδρίαση ή το αποτέλεσμα της.*

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Ο Βενιζέλος και οι Φιλελεύθεροι και πάλι θριάμβευσαν. [εκλογές Μαρτίου 1912] [...] Τα παλιά κόμματα, τα οποία είχαν απόσχει στις εκλογές [Νοέμβριος 1910], τώρα κατόρθωσαν να αναδείξουν βουλευτές μόνο εκεί όπου αποδεδειγμένα οι υποψήφιοί τους ήταν προσωπικότητες πρώτου μεγέθους. Και πάλι, όμως, πολλοί αρχηγοί μόλις και μετά βίας πέτυχαν να εκλεγούν, ενώ άλλοι, όπως ο Δ. Ράλλης και ο Α. Ζαΐμης, κατάφεραν να καταλάβουν κάποια έδρα στη νέα Βουλή μόνο σε αναπληρωματικές εκλογές, σε άλλες περιοχές. [...] Στη νέα Βουλή [...] άσκησαν την αντιπολίτευση οι παλιοί ηγέτες Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης, Κ. Μαυρομιχάλης και οι νέοι πολιτικοί ηγέτες Δ. Γούναρης, Π. Τσαλδάρης και λίγο αργότερα ο Ν. Δημητρακόπουλος.

Η Βουλή αυτής της περιόδου υπήρξε εκείνη που επί ημερών της η Ελλάδα θριάμβευσε, αν και άρχισε το έργο της κάτω από δραματικές, πραγματικά, συνθήκες, που είχε δημιουργήσει η τελευταία ανάφλεξη του Κρητικού Ζητήματος.

Η Κρήτη σκόπιμα είχε διενεργήσει εκλογές την ίδια μέρα με την Ελλάδα, με σκοπό να αποστείλει τους εκπροσώπους της στη νέα ελληνική Βουλή, αφού μετά το κίνημα των Νεότουρκων το νησί είχε κηρύξει την ένωση με την Ελλάδα. Μάλιστα, τα αποτελέσματα ήταν εντελώς διαφορετικά από αυτά στην Ελλάδα, καθώς το κόμμα του Ε. Βενιζέλου εξέλεξε μόνο 23 βουλευτές σε σύνολο 69. Η Τουρκία όμως παραμόνευε για να βρει αφορμή και να επιτεθεί εναντίον της Ελλάδας. Ο Βενιζέλος, βλέποντας ότι δεν ήταν καιρός για πολεμικές περιπέτειες, αρνήθηκε κατηγορηματικά στους βουλευτές από την Κρήτη να εισέλθουν στην ελληνική Βουλή. [...] Η άρνηση αυτή δεν ήταν καθόλου εύκολη για τον παλαιό αγωνιστή και επαναστάτη. Τέσσερις μέρες παρέμεινε κλεισμένος στο ξενοδοχείο «Φρύνη» του Παλαιού Φαλήρου, στο οποίο διέμενε.

Παπαρρηγόπουλος, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ.5: 1882-1974, National Geographic, σ. 42.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τον πίνακα και τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α)** τις επιπτώσεις από την άφιξη και την εγκατάσταση των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας (μονάδες 13) και
- β)** τη συμβολή τους στην αγροτική οικονομία της χώρας. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στη Θράκη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός είχε υποστεί δραστική μείωση μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913, η εγκατάσταση των προσφύγων ήταν άμεση προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος. Το 1924, το ελληνικό στοιχείο έφτασε το 62,1% του πληθυσμού, ενώ, τέσσερα χρόνια αργότερα ένας στους τρεις κατοίκους της Θράκης ήταν πρόσφυγας. [...] Όπως επισήμανε ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος σε λόγο του το 1929, «...δεν υπήρξε ποτέ εθνικόν ελληνικόν κράτος εξίσου μεγάλον, όπως αυτό το οποίον έχουμε σήμερα (...) και μάλιστα τόσον ομοιογενές».

Γιώργος Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες», στο ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000, τ. 7ο ς, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2003, σ. 92.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι κυβερνήσεις [...] εκτελούν μεγάλα εγχειροβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε

ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Ο Γερμανός Stephan Ronhart [...] γράφει «Σήμερα η Ελλάδα, αφότου δέχθηκε στο έδαφός της τα πλήθη των προσφύγων, περικλείει στα σύνορά της ένα σχεδόν απόλυτα ομογενή από άποψη γλώσσας και θρησκείας λαό 6.550.000 ψυχών». Και σε άλλο σημείο: «Ο ελληνισμός σώζοντας τους πρόσφυγές του από την καταστροφή και την εξουθένωση έσωσε ο ίδιος τον εαυτό του και ανορθώθηκε πάλιν ηθικά, ενώ σύγχρονα συναρμολόγησε σφικτά ολόκληρο τον εθνικό του κορμό [...]

Απ. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, σ. 383-385 στο *Αξιολόγηση των μαθητών της Γ' τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τχ. Β, ΚΕΕ, Αθήνα 2000, σ. 205-206.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Δόθηκε ιδιαίτερη ώθηση σε τομείς της γεωργίας, όπως η αμπελουργία και η μεταξοσκωληκοτροφία ιδιαίτερα στις περιοχές Αξιούπολης, Βέροιας, Έδεσσας, Αριδαίας, Φλώρινας, και στη ροδοκαλλιέργεια για ροδέλαιο στις περιοχές Έδεσσας, Βέροιας και Δράμας. Παράλληλα, οι πρόσφυγες [...] φύτεψαν αμπέλια αμερικανικής προέλευσης που δεν προσβάλλονταν από τη φυλλοξήρα. [...]

Ρ. Αλβανού, «Οι πρόσφυγες και η αγροτική επανάσταση του Μεσοπολέμου» στο *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Οκτώβριος 2011, Αθήνα σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ

<i>Παραγωγή δημητριακών, καπνού και βάμβακος (σε χιλιάδες τόννους)</i>			
Έτος	Δημητριακά	Καπνός	Βαμβάκι
1921	624,8	23,3	3,8
1922	534,8	19,8	5,0
1923	602,3	37,8	8,0
1924	683,0	50,2	10,2
1925	708,7	60,8	10,5

(Πηγή: *Foreign Office, 371: Annual reports on Greece, 1920-25 The Statesman's Year-Book, 1919-27.*)

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ': *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 20002, σ. 297.

*Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Εκλεκτικοί
- β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ. Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας (1899).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Η ήττα της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του ρωσικού κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή της Ελλάδας.
- β. Με πρωτοβουλία της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ), τον Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένα αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής, με έδρα την Αθήνα.
- γ. Η Συμφωνία της Άγκυρας (Ιούνιος 1930) προέβλεπε και την αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
- δ. Ο 20ός αιώνας βρήκε τον ελληνισμό του Πόντου να έχει θεαματικό προβάδισμα, συγκριτικά με τις άλλες εθνότητες της ευρύτερης περιοχής, στον οικονομικό και τον πνευματικό τομέα.
- ε. Ο Γερμανός Καραβαγγέλης διαπραγματεύθηκε με τους Αρμένιους, καθώς επίσης και με τους μουσουλμάνους του Πόντου, μια μορφή συνομοσπονδίας.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Πώς επέδρασε η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας, με το ελληνικό Σύνταγμα του 1844, α) στην πολιτική και κομματική δράση (μονάδες 6) και β) στον κοινοβουλευτισμό; (μονάδες 7)

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια ήταν η εξέλιξη του Κρητικού Ζητήματος από τη 14η Φεβρουαρίου 1913 μέχρι και την 1η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

- α) τις αντιλήψεις του Χ. Τρικούπη όσον αφορά το κράτος, τη διοίκηση και την οικονομία, αντιπαραβάλλοντάς τες με τις αντίστοιχες του πολιτικού του αντιπάλου Θ. Δηλιγιάννη. (μονάδες 17)
- β) τις προσπάθειες που κατέβαλλε ο Χ. Τρικούπης, ως πρωθυπουργός, για την υλοποίηση αυτών των αντιλήψεων. (μονάδες 8)

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Η νέα Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις 26 Φλεβάρη 1882 [...]. Ο νέος πρωθυπουργός [Χαρίλαος Τρικούπης] στον προγραμματικό του λόγο είπε: [...] «Τὸ πρόγραμμα ἡμῶν [...] ζητεῖ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ τόπου. Ἡ κοινωνία ζητεῖ φραγμοὺς κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῆς κυβερνήσεως, κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν παντός ἰσχύοντος, κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν τῆς Βουλῆς. Ὅτι πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον εἶναι οὐχὶ ἐπίδειξις πλαστοῦ ἰσοζυγίου, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ κράτους τὴν ὁδόν, ἣτις θέλει φέρει εἰς τὸ ἰσοζύγιον, ἐὰν ἐμμείνωμεν ἀκραδάντως ἐν αὐτῇ. Ὀφείλομεν ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν οικονομικῶν νὰ ἐπιζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ὅσον [δυνατόν] ἐλαττώσεως τῶν δαπανῶν, ἐπιτρεπούσης ὅμως πλήρη τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, τῶν πόρων τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν πόρων τοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο πᾶσα θυσία, τὴν ὁποίαν ἠθέλομεν ζητήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῶν βιομηχανικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, τῆς συγκοινωνίας καὶ πάντων δι' ὧν προάγεται ἡ ὑλικὴ δύναμις, θέλει ψηφισθῆ...»

Γ. Κορδάτου, Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, τ. XII, σ. 382, στο Κ.Ε.Ε., Αξιολόγηση των μαθητών στα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, τ.1^ο, Αθήνα 1999, σσ. 55-56.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Το δημοσιονομικό πρόγραμμα του Δηλιγιάννη μπορεί να συνοψισθεί σε δύο βασικές κατευθυντήριες ιδέες: Η πρώτη[...]επαναλαμβάνεται σε όλα τα προεκλογικά και μετεκλογικά προγράμματα του δηλιγιαννισμού της εικοσαετίας 1885-1905: οικονομία στις δημόσιες δαπάνες, που θα προκαλέσει ελάττωση της φορολογικής επιβαρύνσεως και θα αποτελέσει κίνητρο για τη σταδιακή, φυσική, αύξηση της εγχώριας παραγωγής από όλους τους παράγοντες του ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Η δεύτερη, η έννοια της εθνικής εργασίας, που αναπτύσσει τις δυνατότητές της κάτω από τη σκέπη της κρατικής πολιτικής λιτότητας και στον τομέα των κρατικών δαπανών, αλλά και στο φορολογικό τομέα, σε τρόπο ώστε το κοινωνικό σώμα, χωρίς ταξικές διακρίσεις, να βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το κράτος, είναι μια καινούργια ιδέα. [...]

Ιστορία Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913, τ. ΙΔ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2002, σ.181.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Για την κατασκευή των σιδηροδρόμων το κράτος διέθεσε συνολικά το 68% των αναγκαίων πόρων από δάνεια, από τα οποία πάλι το 74% αντλήθηκε από τις διεθνείς χρηματαγορές. [...] Αυτή η οικονομική και δημοσιονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα μια αυξανόμενη και για τα ελληνικά δεδομένα ασυνήθιστα υψηλή επιβάρυνση των

φορολογουμένων.[...] Όσο για τη φορολογική δικαιοσύνη πρέπει να διαπιστώσουμε ότι τα μερίσματα των μετοχών δεν επιβαρύνονταν καθόλου, ενώ άλλα έσοδα από κεφάλαιο καθώς και τα κέρδη των τραπεζών φορολογούνταν ελάχιστα, για να υπάρχουν κίνητρα για μεταφορά κεφαλαίων στην Ελλάδα. Τα φορολογικά βάρη έφεραν οι καταναλωτές μέσω των έμμεσων φόρων [...]. Σε αυτά προστίθενταν οι δασμοί που επιβάλλονταν κυρίως με εισπρακτικά κριτήρια. Το ποσοστό των έμμεσων φόρων στα δημόσια έσοδα αυξήθηκε πάντως από 50% το 1863 σε 68% το 1890, ενώ το ποσοστό των εσόδων από τη φορολόγηση αγροτικών προϊόντων μειώθηκε στο ίδιο διάστημα από 48% σε 22%.

Gunnar Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, μτφ. Θ. Παρασκευόπουλος, τ. Α', Αθήνα, 2006, σ σ.572-574.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να αναφερθείτε:

α) στις μεθοδεύσεις των Τούρκων εναντίον των Μικρασιατών Ελλήνων, κατά τον πρώτο διωγμό, το 1914. (μονάδες 15)

β) στις συνθήκες που βρήκαν οι πρόσφυγες στην πατρίδα τους κατά την παλιννόστηση. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Τα γεγονότα διαδραματίστηκαν σε δύο φάσεις. [...] Η πρώτη φάση αρχίζει στα τέλη του Μάη του 1914, δύο μήνες πριν τον Ευρωπαϊκό πόλεμο, και καλύπτει τον Ιούνιο κι ένα μέρος του Ιουλίου. Στα τέλη του Ιουλίου, ο σκοπός είχε επιτευχθεί και ο πόλεμος επέτρεπε τη δημιουργία νέων πιο ολοκληρωμένων και διευρυμένων σχεδίων. Οι καταστροφές και τα συντρίμια είχαν μεγαλύτερη ένταση και συνέχεια το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου. [...] Η [δεύτερη φάση] διακρίνεται από την προηγούμενη λόγω της μεγαλύτερης έκτασης των μέτρων και λόγω των διαφορετικών μεθόδων που ακολουθήθηκαν. Ο πληθυσμός που είχε πληγεί μεταξύ Μαΐου και Ιουλίου 1914, κυμαινόταν από 150.000 ως 200.000 [...] Κατά τη δεύτερη περίοδο [...] κυμαινόταν από 700.000 έως 800.000.[...] Οι πληθυσμοί από τις εκκενωθείσες περιοχές δεν μπόρεσαν να καταφύγουν στα νησιά και στην Ελλάδα, και οι περισσότεροι αφανίσθηκαν. [...] Η Σμύρνη απειλήθηκε σοβαρά.

Félix Sartiaux, Η Ελληνική Μικρασία, μτφ. Ντ. Νίκα, εκδ. Ιστορητής, Αθήνα 1993, σσ.159-160, 171.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι άγριες απελάσεις, η τρομοκρατία, οι δολοφονίες και οι βιαιότητες εναντίον των Ραγιάδων κατά μήκος της μικρασιατικής ακτής δεν τράβηξαν στη Δύση την προσοχή που τους άρμοζε. Είχαν όμως όλα τα

χαρακτηριστικάτου πολεμικού μέτρου που επέβαλλε μία δήθεν «στρατιωτική ανάγκη» και δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι Τούρκοι και Γερμανοί είχαν πλήρη συνεργασία και ήταν σύμμαχοι στη διάρκεια του πολέμου. [...] Η καταστροφή της Φώκαιας προξένησε μεγάλη συγκίνηση στη Μασσαλία, που ιδρύθηκε από αποίκους προερχόμενους από την ομώνυμη αρχαία ελληνική αυτή πόλη. Η Φώκαια είναι η μητέρα της Μασσαλίας.

Ο κ. Mancient ήταν αυτόπτης μάρτυρας στις σφαγές και τις λεηλασίες που έλαβαν χώρα στην πόλη [...]:

«Κατά τη διάρκεια της νύχτας, οι οργανωμένες συμμορίες συνέχισαν τη λεηλασία της πόλης. Την αυγή έπεφταν συνεχείς πυροβολισμοί μπροστά στα σπίτια μας. Πεταχτήκαμε έξω και οι τέσσερις και βρεθήκαμε μπροστά σε ένα εφιαλτικό θέαμα. Η ορδή που είχε μπει στην πόλη ήταν οπλισμένη με γκράδες και παλιά τουφέκια του ιππικού. Ένα σπίτι είχε παραδοθεί στις φλόγες. Από όλες τις μεριές της πόλης οι χριστιανοί έτρεχαν στην προκουαία, αναζητώντας βάρκες για να διαφύγουν. Όμως, ήδη από την προηγούμενη νύχτα είχαν εξαφανιστεί όλες. Κραυγές τρόμου ανακατεύονταν με τους κρότους των πυροβολισμών. Ο πανικός ήταν τόσο μεγάλος, ώστε μια γυναίκα και το παιδί της πνίγηκαν σε εξήντα εκατοστά νερό. [...]»

George Horton, Η μάστιγα της Ασίας, ειδική έκδοση για την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, Αθήνα 2009

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Τότε [1920], όσοι είχαμε φύγει με τον πρώτο Διωγμό του 1914 και βρισκόμασταν στη Μυτιλήνη, ξαναγυρίσαμε στο Αδραμύττι. Το βρήκαμε κατεστραμμένο. Τα σπίτια μας σε ελεεινή κατάσταση, μισοχαλασμένα από την έλλειψη συντήρησης. Οι δρόμοι ακάθαροι. Που εκείνο το Αδραμύττι που αφήσαμε το 1914, το γεμάτο ζωή και νοικοκυριό! Διώξαμε τους Τούρκους Βοσνίους πρόσφυγες που κάθονταν στα σπίτια μας. Ο καθένας πήγε στο δικό του σπίτι. Αρχίσαμε σιγά-σιγά, να στήνουμε το νοικοκυριό μας. Οι ντόπιοι Τούρκοι, όλο γλύκα, ήταν μαζί μας. Μας πλήρωσαν τα παλιά χρέη τους. Βλέπετε, είχαν την ανάγκη μας, ήταν ελληνική κατοχή. Ζούσαμε αμέριμνα.

Μαρτυρία Άννας Παρή, στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Η Έξοδος, Μαρτυρίες από τις επαρχίες των δυτικών παραλίων της Μικρασίας, τ. Α', Αθήνα 1980, σσ.228-229.